

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om främjande av performativ konst och till lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om främjande av performativ konst, som ersätter den gällande teater- och orkesterlagen. Därtill föreslås det att lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ändras i fråga om bestämmelserna om statsandel för performativ konst.

Propositionen är en del av en reform som genomförts i två faser och där finansieringssystemet för performativ konst och museer granskas som helhet. Genom reformen av statsandelssystemet för performativ konst genomförs mål 2 i avsnitt 3.7.1 i regeringsprogrammet för statsminister Marins regering, kulturtjänsterna är mer tillgängliga och verksamhetsförutsättningarna för kultur har förbättrats.

Rubriken och tillämpningsområdet för lagen om främjande av performativ konst är mer allmänna än i den gällande teater- och orkesterlagen, så att de omfattar alla former av performativ konst och så att tillgången till statsandelssystemet inte är begränsad till endast vissa former av performativ konst. En verksamhetsenhet kan godkännas till statsandelssystemet för performativ konst tills vidare, om det kan bedömas att enheten sannolikt kommer att uppfylla förutsättningarna för statsandel under de följande sex åren. Annars godkänns verksamhetsenheten såsom berättigad till statsandel för viss tid på tre år. Med sex års mellanrum ska det bedömas om förutsättningarna för statsandel uppfylls för sådana verksamhetsenheter som godkänts till statsandelssystemet tills vidare. Om verksamhetsenheten inte längre uppfyller förutsättningarna för statsandel, kan godkännandet att omfattas av statsandel återtas. Ett godkännande att omfattas av statsandelen kan också ändras så att det gäller för viss tid, om verksamhetsenheten inte längre uppfyller förutsättningarna för att bli godkänd att omfattas av statsandelssystemet tills vidare.

Som kalkylerade grunder för statsandelssystemet kvarstår det pris per enhet som beräknas på basis av de faktiska kostnaderna och det antal årsverken som fastställs som grund för statsandelen. Liksom för närvarande är statsandelsprocenten i regel 37. Skillnaderna i verksamhetsfältet samt i kostnads- och inkomststrukturen för olika slags konstinstitutioner kan beaktas genom att statsandelen beviljas med en höjd statsandelsprocent för en del av verksamhetsenhetens årsverken. Detta ersätter de statsunderstöd efter prövning som för närvarande beviljas för samma verksamhet utöver statsandelen. Enligt förslaget kan statsandel beviljas enligt den höjda statsandelsprocenten om en betydande del av verksamhetsenhetens verksamhet är turné- eller besöksverksamhet, eller uppträdanden som riktar sig till barn, språkliga minoriteter eller specialgrupper, eller om det finns något annat särskilt kulturpolitiskt skäl för en höjd statsandelsprocent som hänför sig till verksamhetsenhetens verksamhet. Den höjda statsandelsprocenten är 60.

För att öka finansieringens förutsägbarhet och förutsättningarna för långsiktig planering av verksamheten tas en flerårig finansieringsplan i bruk, som ska gälla det antal årsverken som fastställs som grund för statsandelen och antalet årsverken enligt den förhöjda statsandelsprocenten. Det föreslås att finansieringsplanen ska gälla i sex år, dock så att planen ska gälla i tre år när det gäller de verksamhetsenheter som har godkänts att omfattas av statsandelen för viss tid på tre år.

RP 132/2020 rd

Den finansiella ställningen hos teatrarna Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri förblir oförändrad så att deras statsandelsprocent för hela verksamheten är 60.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2022.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	6
3 Målsättning	12
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	13
4.1 De viktigaste förslagen.....	13
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	15
5 Alternativa handlingsvägar	18
5.1 Alternativ och deras konsekvenser.....	18
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	20
6 Remissvar	21
7 Specialmotivering	21
7.1 Lagen om främjande av performativ konst	21
7.2 Lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	32
8 Närmare bestämmelser och föreskrifter.....	33
9 Ikraftträdande.....	33
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	34
LAGFÖRSLAG	35
1. Lag om främjande av performativ konst.....	35
2. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet...38	
BILAGOR.....	41
PARALLELLTEXT	41
2. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet...41	
FÖRORDNINGSUTKAST	45
Undervisnings- och kulturministeriets förordning om statsandelsnämnden för performativ konst	45

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte den 25 augusti 2016 en arbetsgrupp (nedan *Kuusistos arbetsgrupp*) med uppgift att bereda ett förslag till reform av finansieringssystemet för museer, teatrar (inkl. dans och cirkus) och orkestrar. Arbetsgruppen lämnade sitt förslag till undervisnings- och kulturministeriet den 17 januari 2018. Förslaget handlade om en totalreform som innehöll ett utkast till regeringsproposition om revidering av statsandelslagstiftningen samt en promemoria om revidering av det prövningsbaserade finansieringssystemet. Arbetsgruppen beredde förslaget i samarbete med representanter för branschen. Växelverkan med representanter för branschen ägde rum vid fem möten med intressentgrupper och dessutom i en grupp i sociala media, där ca 1 200 medlemmar deltog.

Arbetsgruppen föreslog att den nuvarande teater- och orkesterlagen ersätts med en lag om främjande av performativ konst, vars tillämpningsområde allmänt omfattar alla former av performativ konst. Arbetsgruppen föreslog också ändringar i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009, nedan *finansieringslagen*).

I den modell som arbetsgruppen föreslog godkänns verksamhetsenheter som berättigade till statsandel för en viss tid på tre eller sex år. Förutsättningarna för godkännande för viss tid på sex år är till vissa delar strängare än för viss tid på tre år. Statsandelen ska fortfarande basera sig på priset per enhet och på antalet årsverken. För verksamhetsenheter för performativ konst beräknas ett gemensamt pris per enhet. Priset per enhet kan viktas på vissa grunder som hänför sig till verksamhetens natur eller kostnads- och inkomststruktur. Dessutom kan undervisnings- och kulturministeriet enligt prövning betona priset per enhet på kulturpolitiska grunder. Statsandelsprocenten ska vara 39 för alla, även för Tampereen Työväen Teatteri. Arbetsgruppen föreslog att Svenska Teaterns ställning ändras till nationell konstinstitution och att den ska finansieras med statsunderstöd enligt prövning.

Arbetsgruppen föreslog också att kriterierna för beviljande av prövningsbaserade verksamhetsunderstöd för det fria fältet för performativ konst som beviljas av Centret för konstfrämjande och stödbeloppet ändras. Verksamhetsunderstöd beviljas för ett år eller tre år och villkoren för beviljande av understöd varierar enligt understödet. Dessutom kan fem års utvecklingsunderstöd beviljas. Verksamhetsunderstöd kan också beviljas för produktionsbolag och produktionsplattformar. De aktörer som inte uppfyller villkoren för beviljande av verksamhetsunderstöd kan beviljas specialunderstöd av engångsnatur.

Ministeriet ordnade ett remissförfarande med anledning av arbetsgruppens förslag våren 2018. Sammanlagt 274 utlåtanden inkom om förslaget, varav 204 gällde performativ konst. En reform av finansieringssystemet ansågs motiverad på grund av de förändringar som skett i verksamhetsfältet för konst, med beaktande av de nya konstbranschernas och aktörernas behov samt den svåra situationen särskilt inom det så kallade fria fältet. Det ansågs också vara ett viktigt mål att göra systemet flexiblere. Majoriteten av remissinstanserna understödde de förslag som gällde målen för lagen och statsandelen, utvidgningen av lagens tillämpningsområde, grunderna för bestämmande av årsverken och statsandelsprocentens storlek. Sammanlagt cirka 80 procent av respondenterna understödde förutsättningarna för att få statsandel och dess tidsbundenhet som sådana eller ändrade. Också de förslag som hänförde sig till verksamheten inom det fria fältet ansågs i regel vara värda att understöda. Kritik riktades mot förslag som gällde ett pris per enhet för performativ konst och viktcoefficienter för priset per enhet. Av respondenterna understödde

68 procent omvandlingen av Svenska Teatern till en nationell konstinstitution och 65 procent understödde bevarandet av ställningen för Tampereen Työväen Teatteri.

På basis av remissvaren beslutade man att fördela genomförandet av arbetsgruppens förslag så att man i det första skedet genomförde en reform av museilagen och bestämmelserna om museernas finansiering samt en reform av de statsunderstöd för aktörer inom det fria fältet som beviljas av Centret för konstfrämjande. Förslagen om statsandelssystemet för performativ konst ansågs kräva ytterligare beredning för att lösa de problem som framkommit i remissvaren.

Den nya museilagen och reformerna av museernas finansiering trädde i kraft vid ingången av 2020. År 2019 inleddes en preliminär reform av performativ konst i fråga om det fria yrkesfältet. I detta skede infördes ett- och treåriga verksamhetsunderstöd och även produktionsplattformar fick rätt till understöd. Anslaget höjdes med en miljon euro. Genomförandet av reformen av det fria fältet inleddes i sin helhet i början av 2020, då det också gjordes möjligt att bland annat bevilja femåriga utvecklingsunderstöd för nya initiativ inom performativ konst. Tilläggsanslaget för genomförandet av reformen av det fria fältet är 4 miljoner euro år 2020 i förhållande till 2018 års nivå.

I samband med statsbudgeten för 2019 godkände riksdagen ett uttalande där det förutsattes att beredningen av statsandelsreformen för performativ konst framskrider på bred front och att olika modellers konsekvenser för finansieringen av performativ konst och för verksamhetens utveckling bedöms noggrant i samband med beredningen och att tillräckliga resurser tryggas för reformen. I regeringsprogrammen för statsminister Rinnes och statsminister Marins regeringar konstateras det att ”i syfte att förbättra förutsättningarna för konst genomförs en reform av systemet med statsandelar för utövande konst. Reformen gäller alla dem som arbetar med performativ konst. Genom reformen tryggas Svenska Teaterns och Tampereen Työväen Teatteris ställning och finansiering som nationella huvudscener.”

I enlighet med regeringsprogrammet inledde undervisnings- och kulturministeriet den fortsatta beredningen av statsandelsreformen för performativ konst. Ministeriet tillsatte i augusti 2019 en arbetsgrupp med uppgift att slutföra beredningen av ett förslag till statsandelsreform för performativ konst. Den fortsatta beredningen skulle bygga på det arbete som utfördes av Kuusistos arbetsgrupp, dock med beaktande av responsen på arbetsgruppens förslag. Arbetsgruppen skulle också beakta riksdagens ovannämnda uttalande och riktlinjerna i regeringsprogrammet. Under arbetets gång hörde arbetsgruppen aktörsfältet och ordnade i början och slutet av sitt arbete intressentgruppsmöten för att höra olika synpunkter. Dessutom utnyttjade arbetsgruppen under arbetet resultaten av den s.k. brainstormingen på webben. Cirka 300 personer från olika håll i Finland framförde sin syn på frågorna och deras prioritetsordning.

Arbetsgruppen lämnade sitt förslag den 19 februari 2020. Under remissbehandlingen inkom sammanlagt 93 utlåtanden om förslaget. Utlåtanden lämnades bl.a. av finansministeriet, Centret för konstfrämjande, Utbildningsstyrelsen, Finlands Kommunförbund, landskapsförbund, städer och organisationer. Dessutom lämnades utlåtanden av cirka 20 statsandelsaktörer och 31 aktörer inom det fria fältet samt av några privatpersoner. Propositionsutkastet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

Propositionen baserar sig på arbetsgruppens förslag. Beredningsunderlaget till regeringens proposition finns i den offentliga tjänsten på adressen <https://minedu.fi/sv/projekt?tunnus=OKM035:00/2019>

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Allmänt

Med statsandel avses i regel ett system för kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna genom vilket skillnaderna i kommunernas inkomstbas, kostnadsstruktur och servicebehov har utjämnats. I vissa fall beviljas dock statsandel också andra aktörer som producerar tjänster som omfattas av statsandelssystemet. Den ekonomiskt mest betydande delen av statsandelssystemet är statsandelen för kommunal basservice, som för närvarande omfattar finansieringen av driftskostnaderna för social- och hälsovården, småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, de allmänna biblioteken, den allmänna kulturverksamheten och delvis den grundläggande konstundervisningen.

Statsandelssystemet för teatrar och orkestrar är kalkylmässigt och baserar sig på årsverken, det kalkylerade priset per enhet och på statsandelsprocenten. Det pris per enhet som fastställs per årsverke beräknas på basis av institutionernas faktiska kostnader. Kostnadsbasen justeras årligen. Som en del av sparåtgärderna inom statsfinanserna har dock tidigare nedskärningar av statsandelarna och nedskärningar motsvarande indexhöjningarna genomförts genom bestämmelser om avdrag i eurobelopp i priserna per enhet.

Ungefär hälften av statsandelarna för teatrar och orkestrar finansieras med avkastningen av penningsspelverksamheten. På dessa statsandelar tillämpas inte justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Bestämmelser om förutsättningarna för erhållande av statsandel finns i teater- och orkesterlagen (729/1992). Bestämmelser om grunderna för finansieringen och om förfarandena kring finansieringen finns i finansieringslagen.

Statsandelssystemet är en väsentlig del av styrsystemet för konst- och kulturpolitiken. Med statsandelarna tryggas den riksomfattande tillgången till tjänster samt förutsättningarna för yrkesmässig och mångsidig verksamhet. År 2020 uppgår statsandelarna till teatrar och orkestrar till sammanlagt 77 miljoner euro. Teatrarna får sammanlagt 57,2 miljoner euro i statsandelar och orkestrarna 19,8 miljoner euro.

Teater- och orkesterlagen

Teater- och orkesterlagen tillämpas på statsandel som beviljas för teatrars och orkestrars driftskostnader. Också dansteatrar har ansetts vara teatrar. Enligt det 2 mom. som fogades till 1 § år 2014 tillämpas bestämmelserna om teatrar också på cirkusar.

År 2007 fogades till lagen en 1 a § där syftet med den statsandel som beviljas för teater- och orkesterverksamhet anges. Enligt den paragrafen är syftet med statsandelen att utgående konstnärliga utgångspunkter producera teater- och orkestertjänster samt att främja tjänsternas regionala tillgänglighet och åtkomst för olika befolkningsgrupper.

Bestämmelser om förutsättningarna för att erhålla statsandel finns i 2 § i teater- och orkesterlagen. En förutsättning är för det första att teatern eller orkestern ägs av en kommun eller en samkommun eller av en privat sammanslutning eller stiftelse, till vars stadgeenliga uppgifter hör att bedriva teater- eller orkesterverksamhet eller att svara för en teater eller en orkester. Teatern eller orkestern ska uppträda regelbundet och yrkesmässigt. Teatern eller orkestern ska ha åtminstone en heltidsanställd arbetstagare och som ansvarig för den konstnärliga verksamheten en person med utbildning på området eller med tillräcklig förtrogenhet med området. Det

ska finnas ekonomiska förutsättningar för teaterns eller orkesterns verksamhet, men dock så att teatern eller orkestern inte verkar i syfte att uppnå ekonomisk vinst. Teatern eller orkestern ska ha en verksamhets- och ekonomiplan. Dessutom förutsätts det att det är nödvändigt att producera teaterns eller orkesterns tjänster. När nödvändigheten övervägs är utgångspunkten alltid verksamhetens art och de konstnärliga aspekterna. Teater- och orkesterverksamhetens nödvändighet granskas också i förhållande till efterfrågan och utbudet på orten eller området i fråga. Nödvändigheten övervägs dessutom med tanke på den riksomfattande helheten.

Enligt 3 § i teater- och orkesterlagen är de teatrar och orkestrar statsandelsberättigade, som undervisnings- och kulturministeriet inom ramen för statsbudgeten har godkänt såsom berättigade till statsandel för teatrar och orkestrar, samt direkt med stöd av lag Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri.

När teater- och orkesterlagen trädde i kraft godkändes nästan alla yrkesteatrar och yrkessorkestrar som grundats på 1960—1970-talen, 24 orkestrar och 53 teatrar, såsom berättigade till statsandelen. Däremot lämnades t.ex. teatrar och orkestrar som grundades under första hälften av 1990-talet utanför statsandelen. Efter 1993 har nio nya teatrar godkänts såsom berättigade till statsandel, av vilka den sista godkändes 2013. Dessutom omfattas två teatrar inte längre av statsandelen och tre har anslutits till andra teatrar som redan omfattas av statsandelen. Under samma period har fem nya orkestrar godkänts såsom berättigade till statsandel, varav den sista godkändes 2011. Dessutom har två orkestrar som omfattats av statsandelen slagits samman till en orkester.

För närvarande omfattas totalt 57 teatrar och 28 orkestrar av statsandelen. Av teatrarna är 11 dansteatrar. För närvarande tillämpas lagen inte på en enda cirkus. Teater- och orkesternätverket täcker hela landet och målet är att konst- och kulturtjänsterna ska vara tillgängliga för alla oberoende av bostadsort och förmögenhet. Eftersom antalet årsverken i statsbudgeten för såväl teatrar som orkestrar är betydligt mindre än det antal årsverken som anmälts till ministeriet, har flera teatrar och orkestrar inte omfattats av lagen.

När ministeriet beslutar om godkännande av en teater som berättigad till statsandel med stöd av 3 § i teater- och orkesterlagen utreder ministeriet om sökandens verksamhet, personal och ekonomi uppfyller de förutsättningar som anges i 2 § i teater- och orkesterlagen. Ministeriet har begärt utlåtanden om den konstnärliga delen av sökandens verksamhet av statens scenkonstkommission, statens danskonstkommission eller statens tonkonstkommission. Även om sökanden uppfyller förutsättningarna i 2 §, kan ministeriet med stöd av 3 § besluta att inte godkänna en teater eller orkester såsom berättigad till statsandel av orsaker som föranleds av statsbudgeten.

När ministeriet överväger att godkänna en sökande såsom berättigad till statsandel granskar ministeriet sökandens verksamhet också utifrån hur den uppfyller de mål som anges i 1 a §. Målet är att satsa på kvaliteten på teaterverksamheten bl.a. genom att utveckla den nationella scenkonsten, det finländska teateruttrycket och den inhemska scenlitteraturen. Inom danskonsten ska verksamheten vara sådan att den främjar kvaliteten på danskonsten genom att bland annat utveckla det koreografiska kunnandet och olika konstnärliga tillämpningar av dans. Orkesterverksamhetens kvalitet bör främjas bl.a. genom att värna om musiken och utveckla den inhemska tonkonsten och den allmänna kännedomen om tonkonsten.

Dessutom konstateras det i motiveringen till i den regeringsproposition som ledde till stiftandet av 1 a § att teater- och orkestertjänster ska finnas tillgängliga oberoende av bostadsort. Tjänsterna ska också vara tillgängliga för olika befolkningsgrupper, oberoende av t.ex. förmögenhet, kulturell bakgrund eller någon annan personlig egenskap. Teatrarna och orkestrarna ska kunna

erbjuda olika befolkningsgrupper mångsidig och kvalitativt högtstående repertoar, vilket stärker värdepluralismen. Teatrarna och orkestrarna ska i sin verksamhet också beakta sin roll som uppfostrare av publiken och konstens s.k. tillämpade användning också i annat avseende än i traditionell produktion av konst. (RP 45/2007 rd)

Enligt 4 § i teater- och orkesterlagen beslutar undervisnings- och kulturministeriet inom ramen för statsbudgeten om det antal årsverken som ska utgöra den kalkylerade grunden vid beräkningen av statsandelarna för teatrar och orkestrar. Uppgifter för att beräkna institutionernas kalkylerade antal årsverken fås genom Utbildningsstyrelsens årliga enkät om driftskostnader och prestationer. Teatrar och orkestrar redovisar kostnader enligt bokföringen som hör till statsandelsgrunden för teater- och orkesterverksamhet. Dessa är verksamhetskostnader, fastighetskostnader och mindre investeringar.

Antalet årsverken i fråga om annan än ordinarie, heltidsanställd personal fås genom att dividera summan av lönerna och arvodena, till vilka också räknas lönekostnaderna för köpta tjänster, med medellönen för den ordinarie, heltidsanställda personalen. Antalet faktiska årsverken fås genom att lägga antalet årsverken för den övriga personalen enligt ovan till det redovisade antalet årsverken för den ordinarie personalen.

När teater- och orkesterlagen trädde i kraft 1993 var det faktiska antalet årsverken för teatrar och orkestrar mindre än den kvot för årsverken som finns i statsbudgeten. I fråga om teatrarna baserade sig det antal årsverken som användes som grund för beräkningen på en uppskattning av de faktiska årsverkena åren 1990—1991. Redan följande år var antalet årsverken i budgeten mindre än de faktiska årsverkerna som teatrarna uppgav. År 1997 överskred det faktiska antalet årsverken för orkestrar det kalkylerade antal årsverken som står till förfogande i enlighet med statsbudgeten. Från och med det har skillnaden mellan de faktiska och kalkylerade årsverkerna ökat för varje år. Enligt de uppgifter som samlats in 2018 för statsandelen för 2020 var det faktiska antalet årsverken som teatrar och orkestrar uppgett 224 årsverken större för teatrar och 205 årsverken större för orkestrar, än det antal som står till förfogande i statsbudgeten.

Statsandelssystemet grundar sig både på lagen och på prövning. Statsandelen grundar sig på kalkyler, men när ministeriet fastställer det antal årsverken som ligger till grund för statsandelen för en enskild teater eller orkester använder ministeriet prövning. När ministeriet har övervägt hur årsverkerna ska fördelas till institutionerna har ministeriet under de senaste åren i fråga om enskilda institutioner beaktat bl.a. utfallet av årsverken under flera år samt storleken på den kalkylerade skillnaden. Statsandelen ökar således inte automatiskt när institutionens faktiska antal årsverken ökar. Antalet årsverken som läggs till grund för statsandelen kan även minskas för institutionerna. Detta beror på att det är fråga om ett finansieringssystem där man varje år måste beakta utgifterna för verksamheten vid alla teatrar eller orkestrar, det totala antal årsverken som institutionerna meddelat ministeriet och den statliga finansiering som står till förfogande för driftskostnaderna. Således motsvarar det antal årsverken som ministeriet anvisar en enskild institution inte nödvändigtvis de kalkylerade årsverkerna som institutet har meddelat ministeriet. Antalet årsverken per institution kan också variera från år till år, trots att det inte sker någon väsentlig förändring i en enskild institutions verksamhet.

Enligt 5 § i teater- och orkesterlagen är statsandelsprocenten 60 för Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri. För övriga teatrar och orkestrar är statsandelsprocenten 37 enligt 22 § 1 mom. i finansieringslagen. I motiveringen till regeringspropositionen motiverades den avvikande statsandelsprocenten för dessa teatrar med att det inte ansågs ändamålsenligt att tillämpa den dåvarande klassificeringen av kommunernas bärkraft på teatrar av riksomfattande betydelse. Därför föreslogs det i regeringspropositionen att statsandelsprocenten ska vara 50 för sådana teatrar. (RP 215/1991 rd)

Vid riksdagsbehandlingen ändrades statsandelsprocenten för sådana teatrar till 60. Förvaltningsutskottet motiverade ändringen på följande sätt: ”Staten har genom avtal förbundit sig att stå för en del av Tampereen Työväen Teatteris driftskostnader genom statsbidrag på 45 procent. I och med statsandelsreformen ändras beräkningsgrunden dock så att statsandelen för Tampereen Työväen Teatteri enligt utskottets beräkningar minskar med nästan 3,3 miljoner mark till följd av förslaget om att teatern skall få 50 procent i statsandel för sina driftskostnader. Också Svenska Teaterns ekonomiska situation är svår. Utskottet anför att båda teatrarna spelar en viktig roll för vår kultur och att de är högklassiga teaterinstitutioner med långa traditioner. Utskottet föreslår att statsandelsprocenten för Tampereen Työväen Teatteri och Svenska Teatern skall höjas till 60 för att trygga teatrarnas verksamhet.” (FvUB 6/1992 rd).

Utöver statsandelarna kan för teatrar och orkestrar med stöd av 6 a § i teater- och orkesterlagen anvisas extra statsunderstöd enligt prövning för verksamhet som har riksomfattande eller regional betydelse samt för utvecklingsverksamhet. Understöden är avsedda för att stödja sådan verksamhet där kostnaderna är högre än normalt. I regel har man med de tilläggspengarna strävat efter att jämna ut skillnaderna i kostnads- och inkomststruktur. År 2020 anvisades sammanlagt 3 220 000 euro i tilläggs pengar enligt prövning för regional-, dans- och barnteaterverksamhet, svenskspråkig teaterverksamhet samt turnéverksamhet. För orkestrar beviljades understöd enligt prövning 668 000 euro för orkestrarnas riksomfattande och regionala verksamhet samt för utvecklingsprojekt.

Regionteater-, barnteater- och dansteaterverksamhet har ansetts vara nationellt eller regionalt betydelsefull verksamhet. Även turnéverksamheten och den svenskspråkiga teaterverksamheten har ansetts vara nationellt betydelsefull teaterverksamhet. Anslaget har riktats till dessa funktioner för att trygga den regionala jämlikheten i fråga om tjänster, och bl.a. till barnteaterverksamheten av den anledningen att kostnaderna är lika stora som för performativ verksamhet riktad till vuxna, men inkomsterna blir betydligt mindre på grund av låga biljettpriser. För teatrar som får prövningsbaserat understöd är den statliga finansieringens andel således sammanlagt större än 37 procent av priset per enhet.

Enligt 7 § i teater- och orkesterlagen utfärdas närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen vid behov genom förordning. Den förordning som avses i paragrafen har dock inte utfärdats.

Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I finansieringslagen föreskrivs det om statsandelar och statsunderstöd som beviljas för driftskostnader samt om annan finansiering av sådan verksamhet som regleras i gymnasielagen (629/1998), lagen om yrkesutbildning (531/2017), ungdomslagen (1285/2016), idrottslagen (390/1998), museilagen (314/1992) samt i teater- och orkesterlagen. I finansieringslagen finns därtill bestämmelser om statsunderstöd för anläggningsprojekt enligt idrottslagen, museilagen samt teater- och orkesterlagen.

I 22 § i den lagen finns det bestämmelser om hur statsandel som beviljas museer, teatrar och orkestrar beräknas. Enligt 22 § i den lagen beviljas för driftskostnaderna för en teater eller en orkester dess huvudman i statsandel 37 procent av det belopp som fås när det antal kalkylerade årsverken som fastställts för huvudmannen för teatern eller orkestern multipliceras med det pris per enhet och årsverke som bestämts för verksamheten i fråga. För Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri är dock statsandelsprocenten 60 enligt teater- och orkesterlagen.

I 35 § 1 mom. i finansieringslagen föreskrivs det att priserna per enhet för museer, teatrar och orkestrar beräknas särskilt för varje form av konst- och kulturinstitution genom att driftskostnaderna för institutionernas verksamhet under året före det år som föregår det då priset per enhet bestäms divideras med kulturinstitutionernas totala antal faktiska årsverken under samma kalenderår. I momentet föreskrivs det därtill om beaktandet av förändringar i kostnadsnivån och förändringar i verksamhetens omfattning och art som föranleds av statens åtgärder vid fastställandet av priset per enhet. Förändringen i kostnadsnivån bestäms enligt prisindexet för basservice. En förändring i omfattningen eller arten av statsandelsåliggandena beaktas om den följer av en lag eller förordning som gäller statsandelsåliggandet i fråga, av sådana föreskrifter från en statlig myndighet som grundar sig på lag eller förordning eller av statsbudgeten.

Vid beräklandet av priset per enhet beaktas enligt 35 § 2 mom. i finansieringslagen inte de kostnader som avses i 31 § 1 mom. vilka är bland annat kostnader för anläggningsprojekt eller kostnader för förvärv eller hyra av markområden, mervärdesskatt som ingår i anskaffningspriset för varor och tjänster, kostnader för skötsel av lån eller kalkylerade räntor och avskrivningar samt kostnader för vilka lagstadgad statsfinansiering beviljas särskilt. Vid beräkningen av priserna per enhet avdras enligt 35 § 3 mom. från kostnaderna ett belopp som motsvarar de statsunderstöd som beviljats huvudmännen för institutionerna med stöd av 44 § 1 och 2 mom. i finansieringslagen, 6 a § 2 och 3 mom. i teater- och orkesterlagen samt 4 a § i museilagen för institutionernas verksamhet det år då kostnaderna beräknas. På basis av 35 § 4 mom. höjs priset per enhet för privata huvudmän som inte omfattas av systemet för återbäring av mervärdesskatt med ett procenttal som motsvarar den andel av kostnaderna som privata verksamhetsordnare betalar i form av mervärdesskatt. Med bestämmelsen i 5 mom. begränsas verkningarna av den tidsbundna nedskärningen av semesterpenningen enligt konkurrenskraftsavtalet så att den gäller åren 2017—2019.

Genom avdragen från priserna per enhet som avses i 35 a § i finansieringslagen har man gjort bestående de besparingar som gjorts i statsandelarna för museer, teatrar och orkestrar åren 2012—2019.

Enligt 49 § 1 mom. i finansieringslagen fastställer undervisnings- och kulturministeriet årligen inom ramen för statsbudgeten det antal årsverken som läggs till grund för finansieringen för det följande finansåret.

År 2020 anvisas teatrar 2 469 årsverken. Priset per enhet för ett årsverke är 58 248 euro och 60 659 euro med mervärdesskatt. Antalet årsverken som anvisats orkestrar är 1 033. Priset per enhet för ett årsverke är 51 851 euro utan mervärdesskatt och 53 515 euro med mervärdesskatt.

Bedömning av nuläget

Statsandelssystemet för teatrar, orkestrar och museer utgör en stark och tydlig basfinansiering för det riksomfattande nätverket av kulturinstitutioner. De konst- och kulturinstitutioner som får statsandel bildar ryggraden i det regionala kulturutbudet. De teatrar som får statsandel har ca 2,1 miljoner besökare och orkestrarnas konserter ca en miljon besökare per år.

Statsandelsinstitutionerna bildar grunden för den regionala finansieringen av kultur. Även om statsandelarna till beloppen är koncentrerade till Södra Finland och tillväxtorterna så fördelar sig finansieringen relativt jämnt i hela landet sett till invånarantalet. Den totala finansieringen av konst- och kulturinstitutionerna baserar sig på statlig och kommunal finansiering samt på intäkterna av institutionernas egen verksamhet, såsom inkomster från inträdesbiljetter. På systemnivå har varje aktörs andel av den totala finansieringen varit cirka en tredjedel. På nivån

för enskilda institutioner varierar dock finansieringsandelarna. I statsandelslagstiftningen fastställs inte kommunens finansieringsandel till konst- och kulturinstitutionerna, men i praktiken förutsätter upprätthållandet av en institution tillräcklig kommunal finansiering för verksamheten.

För konst- och kulturinstitutionerna som omfattas av statsandelsfinansieringen är finansieringen långsiktig och den har tydliga grundprinciper. Genom att systemet grundar sig på årsverken behandlas olika typer av aktörer jämnt och vidare har detta tryggt arbetsplatser i spar- och förändringssituationer och gjort det möjligt att utnyttja frilansresurser och köpta tjänster. Teater- och orkesterlagen fungerar även som verktyg för professionaliteten och utvecklingen inom branschen.

Det kalkylerade systemet är effektivt administrativt sett och mindre arbetsdrygt jämfört med prövningsbaserad finansiering eller kollegial utvärdering. Å andra sidan har beräkningarna av statsandelarna blivit en aning mer komplicerat till följd av tidigare års sparbeslut.

Kritik mot systemet har framförts i första hand av företrädare för det så kallade fria fältet inom teater- och orkesterverksamheten. Kritiken har i huvudsak riktats mot systemets oflexibla natur. Institutionerna godkänns tills vidare som berättigade till statsandel och uppfyllandet av villkoren för statsandel bedöms inte regelbundet på nytt. I de institutioner som omfattas av systemet har det trots det förekommit omsättning. Nio nya teatrar har tagits med i systemet, två teatrar har gått ur systemet och tre har slagits samman. Fem nya orkestrar har kommit med och två orkestrar har slagits samman. Både teatrar och orkestrar har årligen ansökt om att bli omfattade av lagen, men till exempel inte en enda av dem som ansökte om statsandel för 2018—2020 uppfyllde lagens krav.

Under de föregående valperioderna har man varit tvungen att rikta sparåtgärder till kultur- och konstinstitutioners statsandelar. Från år 2012 gjordes en nedskärning på 10 miljoner euro i statsandelarna och åren 2015—2018 gjordes ytterligare besparingar på totalt 10 miljoner euro. Besparingarna har genom lagstiftningen gjorts bestående så att efter justeringen av kostnadsbasen för priset per enhet dras ett visst eurobelopp av från priset. Priset per enhet motsvarar således trots justeringen inte till fullo de faktiska kostnaderna. Även indexhöjningarna av statsandelarna frystes för 2016—2019. Indexhöjningarna återinfördes i priserna per enhet för 2020 och på grund av förändringen i kostnadsbasen steg priset per enhet för teatrar med 11,5% och för orkestrar med 5,4 %. Statsandelen för teatrar för år 2020 ökade med ca 6 miljoner euro från år 2019 och för orkestrar med ca 1,4 miljoner euro.

Skillnaden mellan de årsverken som anvisats i statsbudgeten och antalet faktiska årsverken som institutionerna rapporterar till ministeriet har ökat. Antalet årsverken som anvisats statsbudgeten täcker endast en del av de faktiska årsverkerna vid institutionerna. Skillnaderna mellan olika typer av institutioner är stora. Av orkestrarnas faktiska årsverken täcks ca 83 % och av teatrarnas årsverken ca 92 %.

Även om systemet i grunden är kalkylmässigt ingår det därmed också element av prövning i det. Eftersom årsverkerna inte alltid kan beviljas till fullt belopp måste man använda prövning vid fördelningen av årsverken. I fördelningen av årsverken har det blivit vanligare med prövning. Det finns inte tydliga lagstadgade principer enligt vilka årsverkerna fördelas mellan institutioner som godkänts som berättigade till statsandel. Mellan olika typer av konst- och kulturinstitutioner finns också vissa skillnader i praxis vad gäller fördelningen av årsverken. Det begränsade antalet tillgängliga årsverken gör det även svårare för nya aktörer att omfattas av statsandel.

Statsandelssystemet har kritiserats för att det inte identifierar verksamhetens kvalitet och genomslag. Avigsidan med ett kalkylerat system är att det inte innefattar utvärdering av kvaliteten och genomslaget och att utveckling av kvaliteten och genomslaget inte påverkar beloppet på finansieringen.

Statsandelssystemet identifierar inte heller i tillräcklig utsträckning att det mellan olika institutionstyper finns skillnader i verksamhetsområdena och kostnads- och intäktsstrukturen, vilket påverkar finansieringsbehovet. På grund av detta har man i vissa fall varit tvungen att komplettera statsandelsfinansieringen med understöd som grundar sig på prövning. Prövningsbaserade understöd beviljas bland annat för verksamheten vid teatrar och orkestrar med riksomfattande och regional betydelse. När verksamheten finansieras genom två olika finansieringssystem leder det till problem med tanke på beräkandet av kostnaderna för statsandelssystemet och rapporteringen och tillsynen av användningen av statsunderstöd.

3 Målsättning

Propositionen är en del av en reform som genomförts i två faser och där finansieringssystemet för performativ konst och museer granskas som helhet. Finansieringssystemet har betraktats med tanke på både sådana professionella aktörer som får statsandel för närvarande och sådana som fungerar utanför statsandelssystemet och eventuellt för prövningsbaserat verksamhetsunderstöd eller projektunderstöd från staten.

Utgångspunkten för propositionen är att reformera statsandelssystemet för teatrar och orkestrar så att det motsvarar utvecklingen inom konstens område, dock så att de fungerande lösningarna för det statsandelssystem som skapades i början av 1990-talet bevaras. Syftet med statsandelen är att från konstnärliga utgångspunkter främja mångsidigheten och den kulturella mångfalden inom performativ konst samt den riksomfattande och regionala tillgången och tillgängligheten för olika befolkningsgrupper till de tjänster som tillhandahålls inom ramen för performativ konst.

Reformen ökar systemets flexibilitet. Lagens tillämpningsområde utvidgas så att det omfattar alla former av performativ konst, och tillämpningsområdet begränsas inte till vissa namngivna former av performativ konst. Med performativ konst avses alla slags konstnärliga liveframträdanden vid en viss tidpunkt inför publik. En utvidgning av tillämpningsområdet så att det allmänt gäller alla former av performativ konst kan med tiden till tillämpningsområdet för statsandelssystemet hämta sådana konstformer som för närvarande inte har möjlighet till det. Detta främjar också mångfalden i de konst- och kulturtjänster som står till buds.

Systemets flexibilitet ökas också så att verksamhetsenheten kan godkännas som berättigad till statsandel antingen tills vidare eller som ett nytt alternativ för en viss tid på tre år. Med sex års mellanrum ska det bedömas om förutsättningarna för statsandel uppfylls också för sådana verksamhetsenheter som godkänts att omfattas av statsandelssystemet tills vidare. Möjligheten att låta en verksamhetsenhet omfattas av statsandel för viss tid ökar möjligheterna till förnyelse av aktörsfältet. Godkännandet av statsandelen tills vidare och utvärderingen i anslutning till det sporrar aktörerna till mångsidig, verkningsfull, högklassig och konstnärligt högklassig verksamhet. Detta stöds också genom att förutsättningarna för erhållande av statsandel utökas med villkor som gäller planmässighet i verksamheten samt utbildning, förtrogenhet med uppgiftsområdet och ledarförmåga för den person som leder verksamheten vid verksamhetsenheten.

I och med reformen införs fleråriga finansieringsplaner. Finansieringsplaner som görs upp för viss tid på tre och sex år stöder en långsiktig, målinriktad utveckling och förnyelse av verksamheten.

Det är viktigt att statsandelssystemet även i fortsättningen tryggar den regionala tillgången på och tillgängligheten i fråga om konst- och kulturtjänster för olika befolkningsgrupper. Den regionala tillgången på tjänster beaktas också vid beslut om att godkänna en verksamhetsenhet som berättigad till statsandel och vid beslut om antalet årsverken som verksamhetsenhetens statsandel grundar sig på. Möjligheten att bevilja statsandel enligt den höjda statsandelsprocenten för turné- och besöksverksamhet stöder bevarandet och utvecklandet av ett regionalt täckande nätverk av kulturtjänster. Också kulturell mångfald och tillgången på tjänster för olika befolkningsgrupper beaktas vid beslut om att godkänna en verksamhetsenhet som berättigad till statsandel och vid beslut om antalet årsverken som verksamhetsenhetens statsandel grundar sig på. Dessutom utgör den föreställningsverksamhet som riktar sig till barn, språkliga minoriteter och grupper med särskilda behov grunden för statsandelen enligt den förhöjda statsandelsprocenten.

Den kulturella mångfalden inom performativ konst främjas genom att den beaktas vid beslut om att godkänna en verksamhetsenhet som berättigad till statsandel och vid beslut om antalet årsverken som verksamhetsenhetens statsandel grundar sig på. Dessutom kan mångfalden stödjas genom att statsandel enligt den förhöjda statsandelsprocenten beviljas på en behovsprövad kulturpolitisk grund till exempel för sådana konstområden som i Finland inte är lika starkt institutionaliserade som t.ex. teater- och orkesterverksamheten.

Målet är också att förbättra transparensen när det gäller finansieringsgrunderna. Den statliga finansieringen ska basera sig på priset per enhet, antalet årsverken som fastställs och på statsandelsprocenten. Beloppet av den statliga finansieringen ska vara lättförståeligt och förutsägbart. Också den höjda statsandelsprocenten för en viss del av årsverkerna ska kunna lätt förstås av de aktörer som har rätt till den med tanke på sin verksamhet. Finansieringssystemets tydlighet ökar också av att det inom statsandelssystemet enligt prövning kan beviljas statsandel enligt den förhöjda statsandelsprocenten på basis av vissa särskilda omständigheter som hänför sig till verksamheten, varvid statsandelsfinansieringen till denna del inte längre behöver kompletteras med statsunderstöd enligt prövning.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås en ny lag om främjande av performativ konst, som ersätter den gällande teater- och orkesterlagen. Lagens tillämpningsområde ska definieras på ett öppnare sätt än för närvarande så att tillämpningsområdet inte på samma sätt som för närvarande begränsas till vissa former av performativ konst. Med performativ konst avses konstnärliga liveframträdanden vid en viss tidpunkt inför publik. Den ska omfatta t.ex. tal- och musikteater, cirkus- och danskonst, orkestrar, körer, opera och operett.

Förutsättningarna för att kunna omfattas av statsandelen motsvarar till stor del förutsättningarna enligt den gällande teater- och orkesterlagen. Nya förutsättningar är att den person som leder verksamheten har utbildning, förtrogenhet med uppgiftsområdet och ledarförmåga samt att verksamheten är planmässig. Dessutom preciseras förutsättningarna till vissa delar i enlighet med tillämpningspraxis för den gällande teater- och orkesterlagen.

En verksamhetsenhet för performativ konst kan godkännas såsom berättigad till statsandel tills vidare eller för tre år. En förutsättning för tills vidare godkännande föreslås vara att det med beaktande av verksamhetens omfattning och hur stabila verksamhetsförutsättningarna är kan bedömas att verksamhetsenheten sannolikt kommer att uppfylla förutsättningarna för statsandel

under de följande sex åren. För en viss tid på tre år godkänns i allmänhet t.ex. sådana verksamhetsenheter som första gången får statsandel. Med sex års mellanrum bedöms det om förutsättningarna för statsandel uppfylls för sådana verksamhetsenheter som godkänts att omfattas av statsandel tills vidare. Om det finns väsentliga brister beträffande uppfyllandet av förutsättningarna för statsandel, kan godkännandet för att omfattas av statsandel återtas. Om en verksamhetsenhet som tills vidare godkänts som berättigad till statsandel i sig uppfyller villkoren för statsandel, men verksamhetens omfattning eller verksamhetsbetingelsernas etablering har förändrats så att verksamhetsenheten sannolikt inte längre kan bedömas uppfylla förutsättningarna för statsandel under de följande sex åren, kan godkännandet som berättigande till statsandel ändras så att det gäller för viss tid.

Som kalkylerade grunder för statsandelen kvarstår fortfarande det pris per enhet som fastställs på basis av de faktiska kostnaderna och det antal årsverken som fastställs som grund för statsandelen. Priset per enhet beräknas separat främst för verksamhetsenheter inom musikområdet och andra verksamhetsenheter inom performativ konst.

Till lagen fogas kriterier för de grunder på vilka beslut om godkännande för omfattande i statsandelssystemet fattas när alla verksamhetsenheter som uppfyller förutsättningarna inom ramen för de tillgängliga resurserna inte kan omfattas av statsandelen. Prövningen ska grunda sig på behovet av statsandel med tanke på målet för statsandelen. Syftet med statsandelen är att från konstnärliga utgångspunkter främja mångsidigheten och den kulturella mångfalden inom performativ konst samt den riksomfattande och regionala tillgången och tillgängligheten för olika befolkningsgrupper till de tjänster som tillhandahålls inom ramen för performativ konst. Samma mål ska också ligga till grund för prövningen av antalet årsverken som fastställs som grund för statsandelen. Dessutom ska antalet faktiska årsverken under de tre föregående finansåren beaktas.

Liksom för närvarande är statsandelsprocenten i regel 37. Undervisnings- och kulturministeriet kan dock enligt prövning bevilja statsandel för en del av årsverkerna i enligt en förhöjd statsandelsprocent, om en betydande del av verksamhetsenhetens verksamhet är turné- eller besöksverksamhet eller föreställningar som riktar sig till barn, språkliga minoriteter eller grupper med särskilda behov, eller om det finns något annat särskilt kulturpolitiskt skäl som hänför sig till verksamhetsenhetens verksamhet. Höjningen ersätter de nuvarande behovsprövade statsunderstöden som kompletterar statsandelssystemet. Statsandelsprocenten för årsverken enligt den höjda statsandelsprocenten är 60.

Förutsägbarheten och förutsättningarna för en långsiktig planering av verksamheten ökas genom att man inför en flerårig finansieringsplan, som är utgångspunkten när antalet årsverken som ligger till grund för statsandelen och antalet årsverken enligt den höjda statsandelsprocenten fastställs årligen. Avvikelse från finansieringsplanen görs endast på vissa grunder som anges i lagen. Planen föreslås gälla i sex år, och i fråga om de verksamhetsenheter som har godkänts att omfattas av statsandelen för viss tid, tre år.

Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri ska behålla en finansiell ställning som motsvarar den nuvarande lagstiftningen. Statsandelsprocenten är 60 för deras hela verksamhet. Dessa teatrars nuvarande ställning har motiverats bl.a. med deras riksomfattande betydelse, traditionsenlighet och höga kvalitet. En sänkning av statsandelsprocenten till 37 procent skulle orsaka båda teatrarna allvarliga problem för ekonomin och verksamheten. I regeringsprogrammet för statsminister Marins regering har det fastställts att Svenska Teaterns och Tampereen Työväen Teatteris ställning och finansiering som nationella huvudscener tryggas i samband med statsandelsreformen för performativ konst.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Ekonomiska konsekvenser

Konsekvenser för statsfinanserna

Utgångspunkten för reformen är att den statliga finansieringen av performativ konst ska basera sig på ett pris per enhet som justeras årligen, på det antal årsverken som fastställts i statsbudgeten och på statsandelsprocenten. Principen motsvarar den nuvarande modellen. Priset per enhet justeras separat för musik och annan performativ konst årligen så att det motsvarar de faktiska kostnaderna och i priset beaktas förändringarna i kostnadsnivån för finansåret i fråga. Priset per enhet och det antal årsverken som kan fördelas fastställs årligen i samband med budgetbehandlingen. Statsandelsprocenten för basfinansiering förblir enligt förslaget nuvarande 37 procent. Även statsandelsprocenten för Svenska Teaterns och Tampereen Työväen Teatteris basfinansiering förblir 60 procent.

Enligt förslaget ska de behovsprövade statsunderstöd som för närvarande kompletterar statsandelssystemet för teatrar och orkestrar lämnas bort och motsvarande specialbehov ska beaktas med en förhöjd statsandelsprocent på 60 procent.

I samband med de reformer av verksamhetsunderstöden för det fria fältet som genomfördes i det första skedet av reformen av statsandelssystemet för konst och kultur har man redan utökat de anslag som står till förfogande för understöden i fråga. I budgeten för 2019 ökades anslagen med en engångspost på 1 miljon euro. År 2020 är anslagsnivån 4 miljoner euro högre än 2018. Enligt planen för de offentliga finanserna 2021—2024 är anslaget 2021 på motsvarande sätt 4,5 miljoner euro högre än 2018.

I planen för de offentliga finanserna 2021—2024 har man förberett sig på den reform av statsandelssystemet för performativ konst som genomförs i den andra fasen av reformen så att det från och med 2022 har anvisats ett anslagstillägg på sammanlagt 13 miljoner euro för reformen av finansieringen av performativ konst, inklusive ovannämnda tidigare anslagsökningar. Beslut om fördelningen av tilläggsanslaget mellan statsandelarna för performativ konst och verksamhetsbidragen för det fria fältet fattas i budgeten för 2022.

Eftersom lagens tillämpningsområde i samband med reformen utvidgas till att omfatta också bl.a. körer, och verksamhetsenheter kan bli godkända som berättigade till statsandel också för viss tid, kan det uppskattas att antalet verksamhetsenheter som ansöker om statsandel kommer att öka. Dessutom kommer stärkandet av verksamheten inom det fria yrkesfältet sannolikt att öka antalet verksamhetsenheter som strävar efter att bli omfattade av statsandelen. Genom en anslagsökning på 10 miljoner euro kan det totala antalet årsverken som ligger till grund för statsandelen ökas med cirka 400 och dessutom kan statsandel i enlighet med den förhöjda statsandelsprocenten beviljas för cirka 120 årsverken mer än på den nuvarande anslagsnivån.

De nationella konstinstitutioner som är verksamma inom området för performativ konst, Finlands nationalopera och nationalbalett och Nationalteatern, som får sin finansiering i form av statsunderstöd, ska inte omfattas av statsandelsfinansieringen. En separat utredning om de nationella konstinstitutionernas rättsliga och finansiella ställning bereds.

Konsekvenser för kommunernas och andra statsandelstagares ekonomi

Genom reformen ändras inte de grundläggande principerna för finansieringssystemet jämfört med nuläget. Av denna anledning medför det föreslagna systemet i regel inga ekonomiska förluster för enskilda aktörer eller kommuner. Eftersom det för genomförandet av reformen finns ett anslagstillägg enligt planen för de offentliga finanserna, har reformen i regel en positiv inverkan på statsandelstagarnas ekonomi.

Det är inte möjligt att fullkomligt förutse konsekvenserna för enskilda statsandelstagare. I samband med ikraftträdandet av lagen utvärderas först på basis av ansökningar vilka aktörer som godkänns som berättigade till statsandel. I detta sammanhang kommer nya aktörer sannolikt att omfattas av statsandelen och det är också möjligt att sådana verksamhetsenheter som för närvarande omfattas av statsandelen övergår till finansiering enligt prövning. På grund av eventuella ändringar i antalet årsverken som står till förfogande i statsbudgeten och i omfattningen av statsandelstagarnas verksamhet kan det göras ändringar i antalet årsverken som fastställs som grund för statsandelen för de nuvarande statsandelstagarna. För att beräkna de slutgiltiga antalen årsverken måste man därtill beräkna nya priser per enhet och beakta förändringarna i kostnadsnivån för ifrågavarande finansår. Det har således endast varit möjligt att göra riktgivande bedömningar av propositionens konsekvenser för enskilda statsandelstagare, men på grund av anslagsökningarna kommer konsekvenserna i regel att vara positiva.

Ändringar kan i någon mån orsakas sådana verksamhetsenheter som har fått en betydande del av finansieringen i form av statsunderstöd enligt 6 a § 2 mom. i teater- och orkesterlagen. När understöd som beviljats på basis av prövning ersätts med en förhöjd statsandel för en del av årsverken, kan den totala statliga finansieringen för en del av dem som fått understöd ändras. På basis av uppgifterna i ansökningarna och kostnadsförfrågan beslutar undervisnings- och kulturministeriet vilka aktörer som får den förhöjda statsandelsprocenten och hur många årsverken de hänförs till.

Avsikten är inte att ersätta utvecklingsunderstöd enligt 6 a § 3 mom. i teater- och orkesterlagen med årsverken för den förhöjda statsandelsprocenten. För utvecklingsprojekt kan dock ansökas om understöd av undervisnings- och kulturministeriets övriga anslag. Ministeriet beslutar om beviljande av statsunderstöd enligt prövning inom ramen för de anslag som står till förfogande.

Som helhet uppskattas propositionen inte ha väsentliga konsekvenser för kommunernas ekonomi.

Upprätthållandet av verksamhetsenheterna för performativ konst förblir fortfarande en frivillig uppgift för kommunerna. I lagen ska fortfarande inte fastställas någon kommunal finansieringsandel för skötseln av dessa uppgifter. Utgångspunkten är dock att finansieringen i praktiken på samma sätt för närvarande ska basera sig på kommunal finansiering, statsandel och intäkterna av institutets egen verksamhet. Den genomsnittliga nivån på statsandelen förblir oförändrad i reformen, eller kan öka något.

Prognostiseringen av beloppet av statsandelen är klar för sådana verksamhetsenheter som inte får statsandel som höjs enligt prövning. Prognostiseringen av statsandelen är lättförståelig och förutsägbar också i fråga om den behovsprövade höjda statsandelsprocenten. De föreslagna finansieringsplanerna som gäller antalen årsverken som fastställs som grund för statsandelen ökar förutsägbarheten i fråga om statsandelstagarnas finansiering och främjar ytterligare planeringen verksamheten på lång sikt.

Godkännandet av verksamhetsenheter såsom berättigade till statsandel sker tills vidare eller för viss tid. Huruvida villkoren för statsandel uppfylls bedöms också i fråga om tills vidare godkända verksamhetsenheter med sex års mellanrum. Detta möjliggör en större cirkulation av statsandelstagarana än för närvarande. Däremot kan visstidsanställningen hos en del aktörer orsaka osäkerhet beträffande statsandelens kontinuitet. Det är dock sannolikt att cirkulationen på statsandelstagararna är i praktiken relativt liten också i det nya systemet, och särskilt när det gäller de verksamhetsenheter som godkänts såsom berättigade till statsandel tills vidare är så stora förändringar osannolika, att verksamhetsenheten helt skulle falla utanför statsandelen.

Propositionen ökar kommunernas och övriga statsandelstagares administrativa börda något i det avseende att de aktörer som får statsandel ska utvärderas regelbundet. Dessutom blir de aktörer som tidigare har varit berättigade till statsandel tills vidare, men som i och med det nya systemet får rätt till statsandel för en viss tid på tre år, tvungna att ansöka om rätt till statsandel med jämna mellanrum. I fråga om de aktörer som utöver statsandelen har fått understöd enligt prövning för sin verksamhet minskar den administrativa bördan, eftersom den tidigare ansökan om understöd faller bort.

Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Reformen ökar i viss mån statsandelsmyndigheternas arbetsbörda till den del som verksamhetsenheter som godkänts såsom berättigade till statsandel för viss med tre års mellanrum ansöker tid på nytt om att omfattas av statsandelen. Undervisnings- och kulturministeriet ska således med tre års mellanrum behandla ansökningarna från alla aktörer som godkänts såsom berättigade till statsandel för tre kalenderår och från nya aktörer som ansöker om statsandel. Vart sjätte år ska dessutom förutsättningarna för statsandelen bedömas på nytt i fråga om de verksamhetsenheter som godkänts såsom berättigade till statsandel tills vidare. Dessutom föreslås det att det inrättas en statsandelsnämnd för performativ konst, vars uppgift är att ge undervisnings- och kulturministeriet sakkunnigutlåtanden om ansökningar om rätt att omfattas av statsandel. Däremot ska Centret för konstfrämjande inte längre ge utlåtanden om ansökningar om rätt att omfattas av statsandel.

Beviljande av förhöjd statsandel som beviljas aktörerna enligt prövning förutsätter att uppgifter om den samlas in. Detta kan göras av Utbildningsstyrelsen i samband med en kostnadsförfrågan. Till denna del ökar insamlingen av uppgifter myndighetsarbetet vid Utbildningsstyrelsen endast litet. Å andra sidan minskar myndigheternas arbetsmängd av att de nuvarande prövningsbaserade understöden som kompletterar statsandelen slopas. Detta minskar arbetet som anknyter till att bevilja understöd och övervaka användningen av dem. Tilläggsfinansieringen för motsvarande uppgifter sköts inom ramen för det kalkylerade statsandelssystemet, vilket är lättare i administrativt hänseende.

Som helhet kan det bedömas att reformen ökar undervisnings- och kulturministeriets och Utbildningsstyrelsens arbetsmängd en aning. Reformen kan genomföras inom ramen för nuvarande resurser.

Samhälleliga konsekvenser

Statsandelssystemet är oerhört viktigt för säkerställandet av den regionala tillgången till tjänster inom performativ konst. Den föreslagna reformen av statsandelssystemet stöder bevarandet och utvecklandet av ett regionalt täckande kulturservicenätverk. Enligt propositionen beaktas målen om att främja den regionala tillgången till tjänster inom performativ konst vid beslut om att godkänna en verksamhetsenhet såsom berättigad till statsandel och vid beslut om antalet årsverken som verksamhetsenhetens statsandel grundar sig på. Verksamhetsenheter kan beviljas

förhöjd statsandel på basis av riksomfattande eller regional turnéverksamhet eller regional teaterverksamhet. Detta stöder tillgången till kulturtjänster också i glesbygden.

Eftersom finansieringssystemet till grundprinciperna motsvarar det nuvarande systemet, verkar det sannolikt att statsandelsfinansieringen även efter reformen riktar sig relativt jämnt i regionerna i förhållande till invånarantalet. Reformens slutliga konsekvenser beror dock i viss mån på besluten om statsandel enligt den förhöjda statsandelsprocenten.

Den statliga finansieringen för främjande av performativ konst främjar vars och ens möjligheter att få kulturtjänster. Den offentliga finansieringen av kulturtjänster gör det möjligt att hålla priserna på inträdesbiljetter på en rimlig nivå. Vid beslut om godkännande av en verksamhetsenhet för utövande konst såsom berättigad till statsandel beaktas målen för främjande av kulturell mångfald och tjänsternas tillgänglighet för olika befolkningsgrupper. Med den förhöjda statsandelen stöds tjänster riktade till olika befolkningsgrupper och särskilt ordnandet av tjänster riktade till barn.

Beviljandet av förhöjd statsandel på språklig grund tryggar att även svenskspråkiga tjänster inom performativ konst finns tillgängliga trots ett mindre publikunderlag. På motsvarande sätt kan den språkliga grunden också gälla t.ex. teater på samiska, romani eller teckenspråk eller på något annat minoritetsspråk. Grunder som delvis motsvarar dessa beaktas för närvarande vid beviljandet av extra statsunderstöd. De slutliga konsekvenserna beror delvis på hur omfattande den verksamhet som ligger till grund för den förhöjda statsandelen är.

Det att statsandelen för verksamhetsenheterna för performativ konst är tidsbunden ökar möjligheterna till förnyelse av aktörsfältet och sporrar till att upprätthålla och utveckla verksamhetens konstnärliga kvalitet. I och med att tillämpningsområdet ändras så att det allmänt gäller alla performativa konster kan statsandelssystemet med tiden komma att omfatta sådana konstformer som för närvarande inte kan omfattas av systemet, vilket främjar mångfalden i de konst- och kulturtjänster som står till buds.

Också utvidgningen av lagens tillämpningsområde ökar stärkandet och förnyelsen av aktörsfältet. Dessutom skulle tillämpningen av priset per enhet för teatrar inom små konstområden såsom cirkus- och danskonst stärka verksamheten och aktörerna inom dessa områden.

På grund av statsandelssystemets kalkylmässiga karaktär uppfattas propositionen inte ha några väsentliga könsrelaterade konsekvenser.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Alternativ och deras konsekvenser

I den inledande fasen av beredningen av reformen granskades i större utsträckning olika alternativ för att reformera finansieringssystemet. De alternativ som diskuterades varierade från att göra det nuvarande statsandelssystemet flexiblere till en övergång till ett finansieringssystem som enbart grundar sig på prövning. En återgång till ett prövningsbaserat finansieringssystem har dock inte ansetts ändamålsenlig eftersom ett system som grundar sig på prövning skulle leda till att stabiliteten och förutsebarheten ifråga om enskilda aktörers finansiering försvinner, möjligheten att beakta förändringar i kostnadsnivån försvagas och behandlingen av ansökningar i förvaltningen blir mer arbetsam än enligt det nuvarande förfarandet. Enligt förslaget ska finansieringssystemet även framöver vara ett statsandelssystem baserat på kalkylerade grunder. Det föreslås att element som gäller flexibilitet, incitament och cirkulation ökas inom ramen för det

kalkylerade systemet samtidigt som man tryggar en stabil, långsiktig finansiering och regional tillgång.

Slutsatsen i beredningen har varit att årsverket är det bästa möjliga sättet att gestalta finansieringen för en arbetskraftsintensiv bransch. På grund av att konstinstitutionernas verksamhetsområden är så mångfacetterade har man inte hittat andra prestationsgrunder som kunde vara användbara som finansieringsgrunder.

Under beredningen har olika alternativ i fråga om tidsbundenheten för beslut om rätt att omfattas av statsandel diskuterats. För närvarande gäller besluten om godkännande såsom berättigad till statsandel tills vidare, och uppfyllandet av villkoren för statsandel bedöms inte systematiskt efter godkännandet såsom berättigad till statsandel. Den nuvarande modellen har kritiserats för att den inte i tillräcklig utsträckning möjliggör cirkulation på de aktörer som omfattas av statsandelssystemet. Samtidigt är det nödvändigt att säkerställa att finansieringen till dem som får statsandel är förutsägbar och att det finns möjligheter till långsiktig utveckling av verksamheten. Kuusistos arbetsgrupp föreslog att verksamhetsenheter ska godkännas såsom berättigade till statsandel för en viss tid på antingen tre eller sex år så, att förutsättningarna för kategorin sex år till vissa delar är striktare. På grund av remissvaren har modellen ändrats så att alternativen är godkännande såsom berättigad till statsandel för en viss tid på tre år eller tills vidare. För en stor del av de verksamhetsenheter som omfattas av statsandelen är verksamhetsramarna och verksamhetsförutsättningarna väl etablerade och deras huvudmän har gjort långsiktiga investeringar för att skapa och utveckla verksamhetsramarna. I fråga om tills vidare godkända verksamhetsenheter bedöms dock förutsättningarna för statsandel med sex års mellanrum och det är under vissa förutsättningar möjligt att ändra godkännandet så att det gäller för viss tid eller att återkalla det.

Vid beredningen har det också tagits upp olika alternativ i fråga om hur systemet kan beakta skillnader i verksamhetsområdet och i kostnads- och intäktsstrukturen för olika typer av konstinstitutioner samt hur dessa påverkar finansieringsbehovet. För närvarande beaktas dessa behov förutom genom statsandelar även genom prövningsbaserade statsunderstöd. Att bevilja finansiering för samma verksamhet överlappande via två olika finansieringssystem är dock problematiskt med tanke på övervakningen av användningen av statsunderstöd och beräkningen av statsandelssystemets kostnadsbas. Dessutom är förfarandena för övervakning av beviljandet och användningen av prövningsbaserade statsunderstöd administrativt sett tyngre än det kalkylerade systemet.

Kuusistos arbetsgrupp föreslog en modell där statsandelsprocenten är densamma för alla verksamhetsenheter inom performativ konst, men där skillnaderna i verksamhetsfältet samt i kostnads- och inkomststrukturen beaktas genom att priserna per enhet viktas med vikt-koefficienter, om vars grunder det föreskrivs i lag. Fördelen med lösningen är att viktningarna relativt väl kan riktas just till de funktioner som ligger till grund för viktningarna. Bestämmelser om själva vikt-koefficienterna kunde utfärdas genom förordning av ministeriet, vilket gör det möjligt att flexibelt reagera på eventuella ändringsbehov. Modellen har dock ansetts vara svårbegriplig. Nackdelen med modellen har också ansetts vara att det är svårare att förutse beloppet av statsandelen för de verksamhetsenheter vars pris per enhet inte viktas, eftersom viktningen via den s.k. utjämningskoefficienten också påverkar priset per enhet för andra verksamhetsenheter.

Utöver dessa modeller har arbetsgruppen granskat två olika modeller där man inom ramen för statsandelssystemet kan bevilja höjning av statsandelen enligt prövning. I den första modellen beviljas den behovsprövade höjningen av statsandelen direkt i eurobelopp. I den andra modellen kan statsandelen beviljas enligt prövning enligt den förhöjda statsandelsprocenten för en del av

verksamhetsenhetens årsverken. Enligt båda modellerna ska de grunder på vilka en behovsprövad förhöjning kan beviljas fastställas i lag. Fördelen med båda modellerna kan anses vara att höjningen genomförs inom statsandelssystemet, vilket innebär att modellerna inte har problem med överlappning av olika finansieringssystem och att de administrativt sett är lättare än den nuvarande modellen. Jämfört med viktcoefficientmodellen enligt Kuusistos arbetsgrupp är modellerna lättare att förstå och det är lättare att förutse finansieringsbeloppet. I propositionen har man beslutat föreslå den senare av dessa modeller, där statsandelen kan beviljas för en del av verksamhetsenhetens årsverken enligt den förhöjda statsandelsprocenten. Denna modell har ansetts vara tydligare och mer transparent.

Kuusistos arbetsgrupp föreslog att endast ett gemensamt pris per enhet ska beräknas för performativ konst. För närvarande beräknas priserna per enhet separat för teatrar, till vilka även räknas dansteatrar och cirkusar, och för orkestrar. Ett gemensamt pris per enhet kan anses vara motiverat med tanke på att statsandelssystemet i princip är öppet för verksamhetsenheter som företäder alla former av performativ konst och att det inte är riktat till vissa utvalda former av performativ konst. Priserna per enhet för teatrar och orkestrar har tidigare i allmänhet varit ganska nära varandra. Under de senaste åren har dock kostnadsstrukturerna och antalet årsverken inom sektorerna utvecklats något olika och skillnaderna i priserna per enhet har ökat. Exempelvis var priset per enhet för teatrar 52 771 euro och för orkestrar 52 503 euro år 2016, men år 2020 var priset per enhet för teatrar 58 247 euro och för orkestrar 51 851 euro. På grund av skillnaderna i kostnadsstrukturen inom branscherna har det ansetts motiverat att man i regel beräknar priser per enhet separat för verksamhetsenheter inom musiksektorn samt för andra verksamhetsenheter.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Finansieringen av de nationella konstinstitutionerna beviljas i de övriga nordiska länderna i regel av en aktör som motsvarar undervisnings- och kulturministeriet i Finland. På samma sätt som i Finland beviljas finansieringen årligen och den är beroende av prövning. Finansieringsbeloppet påverkas till exempel av den samhälleliga effekten, förnyande av branschen samt verksamhetens omfattning och art.

Annan teater- och orkesterverksamhet än de nationella konstinstitutionernas verksamhet finansieras i de övriga nordiska länderna av ett ämbetsverk som lyder under ministeriet. Besluten grundar sig på prövning och i dem beaktas exempelvis verksamhetens omfattning, faktorer som förnyar branschen och de samhälleliga verkningarna. Även kvaliteten påverkar i viss utsträckning finansieringen. Ämbetsverken har ofta en sakkunnignämnd som stöder beslutsfattandet. I synnerhet i Danmark har det ansetts vara viktigt att tjänstemän och politiker inte fattar beslut om finansieringen av enskilda aktörer, utan att detta ska ske genom en sakkunnigbedömning av ett separat organ. Beslutsfattandet avviker alltså avsevärt från det kalkylerade statsandelssystem som används i Finland.

Beslutsfattandet har också kunnat regionaliseras på samma sätt som i Sverige. I Sverige fattas besluten i fråga om andra än nationella konst- och kulturinstitutioner enligt kultursamverkansmodellen vid ett ämbetsverk som lyder under ministeriet (Kulturrådet). Kulturrådet bistås i arbetet av ett samverkansråd. De 13 geografiska och administrativa regionerna i Sverige lägger fram för samverkansrådet en kulturplan, på basis av vilken den statliga finansieringen genom myndighetens beslut riktas, med undantag för Stockholmsregionen, till regionförvaltningen för närmare fördelning. Besluten är tidsbundna och gäller etablerade teatrar och orkestrar som drivs av kommuner och privata aktörer samt även fria grupper. År 2016 var finansieringsandelen som staten riktade till konst- och kulturinstitutionerna genom kultursamverkansmodellen 44 %, den

kommunala andelen var 41 % och regionalförvaltningens andel 15 %. Kulturrådet beslutar om verksamhetsunderstöd till konst- och kulturinstitutioner i Stockholmsregionen.

På andra håll i Nordeuropa finansieras de nationella konstinstitutionerna av ministeriet eller ett ämbetsverk som lyder under ministeriet. För den statliga finansieringen av andra etablerade och fria grupper verksamhet svarar ett ämbetsverk som lyder under ministeriet. Besluten baserar sig på sakkunnigbedömningar och delvis på politiskt beslutsfattande. Utgångspunkten för det beslutsfattande som grundar sig på sakkunnigbedömning är prövning, men konsten bedöms inte i sig.

I Frankrike genomförs den förankring av politiska mål som används inom den offentliga sektorn vid konstinstitutionerna med hjälp av praxis som påminner om resultatstyrning när det gäller den statliga finansieringen. I Storbritannien fattas beslut i regel vid ämbetsverk som lyder under ministeriet och i deras sakkunnigorgan. Finansieringen grundar sig inte på konstnärlig jämförande granskning. Till exempel i England finansieras alla konst- och kulturinstitutioner av ett ämbetsverk inom branschen (Arts Council) och finansieringen baserar sig på en kombination av självutvärdering, kvalitetsrevision och expertbedömning av institutionerna.

Statistik om konst- och kulturinstitutionernas verksamhet samlas in nästan överallt. Det är dock inte särskilt vanligt att uppgifterna används som grund för beslut. Statistiken följs upp, men uppgifterna påverkar inte finansieringsbesluten direkt.

6 Remissvar

Sammanlagt 93 utlåtanden inkom om arbetsgruppens förslag. Huvudlinjerna i förslaget understöddes i nästan alla utlåtanden. I vissa utlåtanden ansågs förslaget inte tillräckligt långtgående med tanke på verksamhetsförutsättningarna för aktörer inom det s.k. fria fältet.

Även i svaren på detaljfrågorna i förslaget understödde en klar majoritet av respondenterna förslagen antingen som sådana eller som ändrade. Mest ändringsförslag föreslogs i bestämmelserna om den finansiella särställningen för teatrar Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri. En del av remissinstanserna ansåg att det inte finns tillräckliga grunder för dessa teatrars särskilda finansiella ställning. I synnerhet i många utlåtanden från aktörer som företräder det så kallade fria fältet ansågs det att godkännandet av en verksamhetsenhet som berättigad till statsandel alltid ska göras för viss tid.

I flera utlåtanden fästes det uppmärksamhet vid Centret för konstfrämjandes ställning som remissinstans i ärenden som gäller godkännande av rätt till statsandel och bedömning av förutsättningarna för statsandel. Propositionen har på basis av remissvaren ändrats till denna del så, att remissinstansen i stället för Centret för konstfrämjande är en separat av undervisnings- och kulturministeriet tillsatt statsandelsnämnd för performativ konst som finns i anslutning till Centret för konstfrämjande. På basis av remissvaren har det också gjorts vissa andra mindre ändringar i propositionen.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om främjande av performativ konst

Lagens rubrik

Lagen ersätter den nuvarande teater- och orkesterlagen. Den föreslagna lagens tillämpningsområde är mera allmänt än teater- och orkesterlagens tillämpningsområde och den nya lagen ska

tillämpas allmänt på performativ konst, som avser alla slags konstnärliga liveframträdanden vid en viss tidpunkt. Den gällande lagens tillämpningsområde har ursprungligen omfattat teatrar och orkestrar, och också dansteatrar har betraktats som teatrar. År 2014 fogades till lagen dessutom en bestämmelse enligt vilken bestämmelserna om teatrar i lagen tillämpas också på cirkusar.

Eftersom lagens tillämpningsområde allmänt omfattar alla former av performativ konst är det motiverat att detta beaktas också i lagens rubrik. I och med att lagen främst innehåller bestämmelser som gäller statlig finansiering till verksamhetsenheter för performativ konst föreslås det att lagens rubrik ska vara lagen om främjande av performativ konst.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Bestämmelser om den statsandel som beviljas för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för performativ konst ska finnas i finansieringslagen och lagen om främjande av performativ konst. Lagstiftningen om finansieringssystemet inom undervisnings- och kulturverksamheten är i huvuddrag strukturerad så att bestämmelser om finansieringens storlek och det förfarande som ska iaktas vid finansieringen finns i finansieringslagen och bestämmelser om förutsättningarna för rätt att omfattas av finansieringssystemet finns i de så kallade verksamhetsreglerande lagarna.

Lagen om främjande av performativ konst hör till dessa så kallade verksamhetsreglerande lagar och i den ska det föreskrivas om bland annat syftet med statsandelen samt godkännande av en verksamhetsenhet såsom berättigad till statsandel.

Jämfört med den gällande teater- och orkesterlagen utvidgas lagens tillämpningsområde allmänt till alla slags konstnärliga liveframträdanden vid en viss tidpunkt. Begreppet performativ konst definieras i paragrafens 2 mom. Definitionen avgränsar på ett centralt sätt vilken verksamhet som omfattas av lagens tillämpningsområde och vilken verksamhet som kan beviljas statsandel.

Ett viktigt särdrag för performativ konst är att den utövas vid en viss tidpunkt inför publik. Ett framträdande är en unik, tidsbunden tilldragelse som har en början och ett slut. Framträdandet är vanligen uppbyggt så att publiken förväntas följa framträdandet från början till slut. Annan konst än performativ konst är till exempel litteratur, bildkonst, arkitektur och formgivning och denna konst baserar sig inte på tidsbundna framträdanden utan läsaren eller betraktaren beslutar själv tidpunkten för och längden på läsningen eller betraktandet. Det är dessutom typiskt för performativ konst att också uppförandet av ett verk åtnjuter upphovsrättsskydd.

En förutsättning är även att det är fråga om ett liveframträdande. Detta innebär att lagens tillämpningsområde inte omfattar till exempel filmkonst och videokonst. Även liveframträdanden kan dock ibland inbegripa till exempel användning av bild- eller ljudupptagningar. I sådana fall granskas verksamheten utifrån dess huvudsakliga karaktär.

Definitionen förutsätter att framträdandet är konstnärligt. Ett framträdandes konstnärlighet är kopplat till begreppet konst och är således svårt att definiera. Begreppet ska i detta sammanhang dock inte tolkas i en alltför snäv bemärkelse.

Som exempel på olika former av performativ konst nämns teaterkonst, cirkuskonst, danskonst och musik. Teaterkonst inbegriper bland annat talteater, musikteater, opera och operett. När det gäller musik är lagens tillämpningsområde inte begränsat till orkestrar, utan också till exempel körer omfattas av lagens tillämpningsområde.

2 §. I paragrafen föreslås bestämmelser om lagens syfte. Syftet med lagen är för det första att främja produktionen av högklassig och professionell performativ konst. Att högt utbildade aktörer inom performativ konst arbetar inom verksamhetsenheterna innebär att branschen och dess innehåll utvecklas och att den finländska performativa konsten således reformeras. En mångsidig konstnärlig spetskompetens som överskrider konstens gränser och beaktar olika konstarter utgör en väsentlig del av ett framgångsrikt samhälle. Konst och kultur skapar förutsättningar för innovationer och utgör en grund för ekonomisk tillväxt. Konst utvecklar också de kreativa branscherna och utökar antalet arbetsplatser inom branschen. Spetskompetens ökar den internationella uppmärksamheten för den finländska performativa konsten och är en förutsättning för att exporten ska öka.

Konst är ett nationellt och internationellt erkänt kännetecken för en kulturstat. All kultur är inte konst, men konst utgör alltid en del av kulturen och den nationella identiteten och värdena. Syftet är att med hjälp av konst och kultur främja kunnande, delaktighet, pluralism och kulturell mångfald. Konst och kreativt tänkande stöder iakttagelser, kunskap och inlärn timer samt ökar förmågan att förstå olika fenomen och mångsidighet. Konst och kultur ger upphov till ett socialt, kulturellt och civilisatoriskt kapital. Syftet med lagen är också att främja hela befolkningens jämlika möjligheter att utveckla och bilda sig.

Konst och kultur har positiva effekter också på medborgarnas sociala och hälsomässiga välbefinnande. En god hälsa och livskvalitet möjliggör ett samhälleligt aktivt liv som en del av en gemenskap. Medborgarnas samhälleliga aktivitet och sociala gemenskap ökar välbefinnandet och samhörigheten och minskar marginalisering.

3 §. I paragrafen föreskrivs det om syftet med den statsandel som beviljas för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för performativ konst. Det syfte som anges i paragrafen utgör grund när man överväger vilka av de verksamhetsenheter för performativ konst som uppfyller förutsättningarna för statsandel som ska omfattas av statsandel i enlighet med 5 §. Syftet utgör på motsvarande sätt utöver det faktiska antalet årsverken en central grund när man beslutar om antalet årsverken som läggs till grund för statsandelen till respektive statsandelstagare i enlighet med 6 §.

Syftet med statsandelssystemet för performativ konst är att främja verksamhet som har konstnärliga utgångspunkter. Statsandelssystemet kan inte omfatta till exempel sådan verksamhet vars syfte är i första hand ekonomiskt. Denna princip framgår också av 4 § 1 mom 6 punkten enligt vilken en förutsättning för att statsandel ska beviljas är att verksamheten inte drivs i syfte att eftersträva ekonomisk vinst.

Syftet att främja mångsidigheten och den kulturella mångfalden inom performativ konst inbegriper flera olika dimensioner. Det handlar exempelvis om att mångsidiga tjänster inom performativ konst finns tillgängliga och att de representerar olika former och genrer av performativ konst. Utöver att statsandelssystemet möjliggör ett mångsidigt och varierande utbud främjar statsandelssystemet mångsidighet också i förhållande till det kommersiella kulturutbudet. Statsandelssystemet möjliggör att tjänster inom performativ konst är tillgängliga när det gäller sådana former och genrer av konst där utbudet inte uppkommer på marknadsvillkor. Mångsidighet främjas också av att systemet stöder utvecklingen av konstnärligt mycket högklassig verksamhet som siktar på internationell toppnivå. Främjande av kulturell mångfald innebär bland annat att man i utbudet av och innehållet i tjänsterna inom performativ konst på ett positivt sätt beaktar också olika minoritetsgruppers egen kultur samt mångfald som är kopplad till människors identitet.

Den riksomfattande och regionala tillgången och tillgängligheten för olika befolkningsgrupper till tjänsterna innebär bland annat att tjänsterna inom performativ konst ska vara tillgängliga oberoende av boendeort. Detta förutsätter i praktiken ett riksomfattande tjänstenätverk som är tillräckligt omfattande. Tjänsterna inom performativ konst ska dessutom vara tillgängliga för olika befolkningsgrupper, oberoende av till exempel förmögenhet, kulturell bakgrund eller någon annan personlig egenskap.

Tillämpningen av den föreslagna syftesbestämmelsen på beslut enligt 5 och 6 § förutsätter en helhetsbedömning som ska beakta det riksomfattande tjänsteutbudet i sin helhet samt syftena i fråga om mångsidigheten och mångfalden samt tillgången och tillgängligheten. Enligt den föreslagna 9 § ska undervisnings- och kulturministeriet av statsandelsnämnden för performativ konst, som ska tillsättas för detta ändamål, begära ett utlåtande om ansökningar om godkännande av rätt till statsandel. I utlåtandet ska nämnden granska bland annat hur sökandenas verksamhet motsvarar det fastslagna syftet.

2 kap. Beviljande av statsandel

4 §. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det om de ovillkorliga förutsättningar som en verksamhetsenhet för performativ konst ska uppfylla för att kunna omfattas av statsandel. Enligt 1 mom. 1 punkten i paragrafen är en förutsättning att verksamheten vid enheten är professionell och etablerad och utövas regelbundet och året om. Förutsättningen att verksamheten ska vara professionell och etablerad motsvarar 2 § 2 punkten i den gällande teater- och orkesterlagen. Det har i bestämmelsen tagits in ett uttryckligt omnämnande av att verksamheten ska utövas regelbundet och året om, vilket i praktiken har förutsatts också i tolkningspraxisen enligt den gällande bestämmelsen. En verksamhet har kunnat anses vara etablerad om verksamhetsenheten under flera års tid regelbundet har utövat verksamhet och om enheten har haft en tillräcklig finansieringsbas för sin verksamhet. Sommarteater- eller lillajulsverksamhet eller framträdanden som i övrigt baserar sig på säsonger uppfyller inte förutsättningen att verksamheten ska utövas regelbundet och året om. Kravet på att verksamheten är professionell förutsätter också att verksamhetsenhetens personal får sin försörjning från verksamheten och att man i personalpolitiken beaktar arbetsgivarskyldigheterna och tjänste- och arbetskollektivavtalen.

Paragrafens 1 mom. 2 punkt gäller de krav som ska ställas på behörigheten för den som leder verksamheten vid enheten. Den som leder verksamheten ska ha uppgiften som huvudsyssla. Gränsen för huvudsyssla har i anvisningarna för statsandelssystemets kostnadsenkät ansetts vara en arbetstid på minst 30 veckotimmar. Den för uppgiften lämpliga utbildningen beror från fall till fall på de krav som ställs på uppgiften. Beroende på uppgiften kan det förutsättas utbildning inom en viss konstart eller till exempel administrativ eller ekonomisk utbildning. Även den utbildningsnivå som krävs kan övervägas från fall till fall. I praktiken visad ledarförmåga kan utöver genom arbete i faktiska ledarskaps- och chefsuppgifter förvärfvas också till exempel genom projektledning. I det föreslagna 5 § 3 mom. föreskrivs det om att de i denna punkt angivna förutsättningarna kan lindras i fråga om de verksamhetsenheter som godkänns såsom berättigade till statsandel för viss tid.

I paragrafens 1 mom. 3 punkt föreskrivs det på motsvarande sätt om de krav som ska ställas på behörigheten för den som leder den konstnärliga verksamheten vid enheten. Av denna person förutsätts antingen en för uppgiften lämplig utbildning eller tillräcklig förtrogenhet med uppgiftsområdet. Utbildningen eller förtrogenheten ska bedömas i förhållande till uppgiften i fråga och de krav som den ställer. Kravet på tillräcklig förtrogenhet kan uppfyllas till exempel genom arbetserfarenhet inom branschen. Personen behöver inte ha uppgiften som huvudsyssla. Verksamheten vid enheten och den konstnärliga verksamheten kan också ledas av samma person förutsatt att denna person uppfyller både de krav som ställs på den som leder verksamheten vid

enheten och de krav som ställs på den som leder den konstnärliga verksamheten. Om detta föreslås en bestämmelse i 2 mom.

Enligt paragrafens 1 mom. 4 punkt ska verksamhetsenheten ha ett tillräckligt antal andra anställda som är professionella på området. Redan i tillämpningspraxis enligt den gällande teater- och orkesterlagen har det i regel förutsatts att verksamhetsenheten har anställda som har yrkesutbildning på området. För tydlighetens skull föreslås det att en uttrycklig bestämmelse om detta ska tas in i lagen. Med anställda som är professionella avses här anställda som har utbildning på området eller som på något annat sätt har förvärvat tillräcklig kännedom om och arbetserfarenhet i branschen. Vad som är ett tillräckligt antal anställda ska bedömas från fall till fall på basis av verksamhetsenhetens storlek och verksamhetens karaktär. Minst en av de anställda som är professionella på området ska ha uppgiften som huvudsyssla. I praktiken förutsätter beräkningen av en verksamhetsenhetens faktiska årsverken att verksamheten har personal med uppgiften som huvudsyssla, eftersom löner och arvoden till andra arbetstagare än arbetstagare som har uppgiften som huvudsyssla ändras till årsverken på basis av medellönen för verksamhetsenhetens arbetstagare som har uppgiften som huvudsyssla.

Paragrafens 1 mom. 5 punkt motsvarar 2 § 1 punkten i teater- och orkesterlagen. Enhetens huvudman kan vara en kommun eller samkommun eller en privat sammanslutning eller stiftelse. Av en privat sammanslutning eller stiftelse ska det dock dessutom förutsättas att det till dess stadgeenliga uppgifter hör att utöva performativ konst eller upprätthålla en verksamhetsenhet för performativ konst.

Det ska enligt paragrafens 1 mom. 6 punkt finnas tillräckliga ekonomiska förutsättningar för verksamheten. För att verksamheten vid en verksamhetsenhet för performativ konst ska kunna uppfylla de krav på att verksamheten är professionell och etablerad som anges i 1 mom. 1 punkten och för att enheten ska kunna utöva verksamheten regelbundet och året om kan verksamheten vid verksamhetsenheten inte vara särskilt småskalig. Statsandelen täcker endast en del av finansieringen och därför bör den övriga finansieringen av verksamheten vara på en tillräcklig nivå.

Enligt paragrafens 1 mom. 7 punkt får verksamheten inte drivas i syfte att eftersträva ekonomisk vinst. Punkten motsvarar 2 § 4 punkten i teater- och orkesterlagen. Utgångspunkten med verksamhet som omfattas av statsandelssystemet är i första hand att främja det syfte som anges i 3 § i den föreslagna lagen. Avsikten är att ett eventuellt överskott från en räkenskapsperiod ska användas för att fortsätta och utveckla verksamheten. Därtill ska syftet vara att teatrarna och orkestrarna ska eftersträva att deras verksamhet är ekonomiskt bärkraftig med tanke på helheten.

Verksamhetsenheten ska enligt paragrafens 1 mom. 8 punkt ha en flerårig plan som anger dess mål, verksamhet och ekonomi. Förutsättningen är ny. Det är med beaktande av den i 7 § avsedda finansieringsplanen för verksamhetsenheterna för performativ konst motiverat att förutsätta att de verksamhetsenheter som börjar omfattas av statsandel har en långsiktig plan som anger deras verksamhet och ekonomi.

5 §. Enligt 1 mom. i paragrafen är det undervisnings- och kulturministeriet som liksom i nuläget fattar beslut om godkännande av en verksamhetsenhet för performativ konst såsom berättigad till statsandel. Beslutet ska fattas inom ramen för statsbudgeten. Beslutet ska grunda sig på ministeriets helhetsbedömning där man beaktar behovet av statsandel med avseende på det syfte med statsandel som avses i 3 §. Vid helhetsbedömningen ska man således beakta aspekter som gäller mångsidigheten och den kulturella mångfalden inom performativ konst samt den riksom-

fattande och regionala tillgången och tillgängligheten för olika befolkningsgrupper till de tjänster som tillhandahålls inom ramen för performativ konst. Vid bedömningen ska man också beakta tillräckligheten vad gäller de tillgängliga anslagen för statsandelarna för performativ konst.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om giltighetstiden för ett beslut om godkännande såsom berättigad till statsandel. Verksamhetsenheter som godkänts såsom berättigade till statsandel delas in i två olika kategorier vad gäller beslutets giltighetstid. Syftet är att trygga balansen mellan ett långsiktigt tryggnad av förutsättningarna för verksamheten och ett möjliggörande av omsättning bland statsandelstagarna. Ett beslut om godkännande såsom berättigad till statsandel gäller antingen tills vidare eller för tre år.

För en stor del av de verksamhetsenheter för performativ konst som i nuläget omfattas av statsandel är ramarna för verksamheten och de ekonomiska förutsättningarna mycket etablerade och enheternas huvudmän har gjort stora, långsiktiga investeringar för att upprätthålla och utveckla ramarna för verksamheten. I sådana fall är det osannolikt att verksamhetsenheten inom den närmaste framtiden förlorar sin rätt till statsandel, och med tanke på det långsiktiga tryggnad av förutsättningarna för verksamheten är det ändamålsenligt att godkänna verksamhetsenheterna såsom berättigade till statsandel tills vidare.

Systemet bör dock även möjliggöra rätt till statsandel för sådana verksamhetsenheter som i sig uppfyller förutsättningarna enligt 4 §, men vars ramar och förutsättningar för verksamheten inte är tryggnad på lika lång sikt. En sådan verksamhetsenhet kan till att börja med godkännas såsom berättigad till statsandel för tre år. Rätt till statsandel med stöd av ett beslut som fattas för viss tid främjar verksamhetsenhetens möjligheter att utveckla sina verksamhetsförutsättningar på längre sikt så att enheten eventuellt senare kan godkännas såsom berättigad till statsandel tills vidare. Ett godkännande som gäller tills vidare kan dock med stöd av det föreslagna 8 § 3 mom. ändras till ett godkännande som gäller för viss tid, om en verksamhetsenhet inte längre uppfyller förutsättningarna enligt det föreslagna 2 moment.

En förutsättning för att en verksamhetsenhet ska kunna godkännas såsom berättigad till statsandel tills vidare är att det med beaktande av verksamhetens omfattning och hur stabila verksamhetsförutsättningarna är kan bedömas att verksamhetsenheten sannolikt kommer att uppfylla förutsättningarna enligt 4 § under de följande sex finansåren. Som referensram för bedömningen har man valt de följande sex finansåren. Finansieringsplanen enligt den föreslagna 7 § ska också gälla i sex år. Verksamheten ska till sin omfattning vara sådan att det med stor sannolikhet kan bedömas att de i 4 § 1 mom. 1 punkten avsedda kraven på att verksamheten är professionell och etablerad och utövas regelbundet och året om kommer att uppfyllas också under de följande sex finansåren. Vid bedömningen av hur etablerade verksamhetsförutsättningarna är ska det bland annat beaktas hur etablerad verksamhetens finansieringsbas är.

Paragrafens 3 mom. innehåller i fråga om de verksamhetsenheter som godkänns såsom berättigade till statsandel för tre år en avvikelse från de förutsättningar för statsandel som anges i 4 § 1 mom. 2 punkten och som gäller den som leder verksamheten vid en verksamhetsenhet. Verksamhetsenheter som godkänts såsom berättigade till statsandel för viss tid har vanligen inte lika etablerade ramar och förutsättningar för verksamheten som verksamhetsenheter som godkänts tills vidare, och därför är kraven som gäller behörigheten för den som leder verksamheten inte lika stränga. Av den som leder verksamheten förutsätts då en för uppgiften lämplig utbildning eller på annat sätt förvärvat kompetens. På annat sätt förvärvat kompetens kan i praktiken avse närmast kompetens som förvärvats genom arbetserfarenhet inom branschen. Utbildningens lämplighet eller den på annat sätt förvärvade kompetensen ska bedömas i förhållande till de krav som uppgiften i fråga ställer, och bedömningen kan därför i viss mån variera från fall till fall.

Teatrarna Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri har enligt den gällande teater- och orkesterlagen en särställning vad gäller statsandel så att de direkt med stöd av lag omfattas av statsandel och att en högre statsandelsprocent gäller för dem. I paragrafens 4 mom. föreskrivs det om dessa teatrars rätt till statsandel. I fråga om dessa teatrar ska behovsprövningen enligt 1 mom. inte tillämpas, men också de ska enligt förslaget uppfylla de förutsättningar för statsandel som anges i 4 §. Undervisnings- och kulturministeriet bedömer huruvida förutsättningarna uppfylls eller inte, och vid bedömningen kan bestämmelserna i 8 § 2—3 mom. iaktas i tillämpliga delar.

6 §. Liksom i nuläget ska undervisnings- och kulturministeriet för varje verksamhetsenhet besluta om antalet årsverken som används som kalkylerad statsandelsgrund. Beslut om antalet årsverken fattas enligt 49 § 1 mom. i finansieringslagen årligen för följande finansår. Beslut om antalet årsverken ska fattas inom ramen för statsbudgeten. I statsbudgeten bestäms förutom det anslag som kan användas för statsandelar även det maximala antalet årsverken som används som kalkylerad statsandelsgrund. Inom ramen för statsbudgeten är det inte alltid möjligt att fastställa antalet årsverken som används som kalkylerad statsandelsgrund så att det täcker alla de faktiska årsverkerna. Ur en konst- och kulturpolitisk synpunkt är det inte heller alltid ändamålsenligt att förändringar i en verksamhets omfattning automatiskt leder till motsvarande förändringar i statsandelens belopp. Verksamhetsenheterna kan givetvis i den mån det är möjligt bedriva även mer omfattande verksamhet med hjälp av övrig finansiering, men statsandelen riktar sig endast till det antal årsverken som fastställts i beslutet om statsandel.

I den gällande lagstiftningen föreskrivs det inte om grunder enligt vilka antalet årsverken delas mellan statsandelstagarna. För att öka transparensen i systemet föreslås det att de grunder som ska beaktas vid beslut om antalet årsverken ska anges i paragrafens 1 mom. När beslut fattas ska man för det första beakta antalet faktiska årsverken under de tre föregående åren. Uppgifter om antalet faktiska årsverken fås genom en årlig kostnadsenkät. För att tillfälliga ändringar i antalet faktiska årsverken inte ska ha en alltför kraftig inverkan på statsandelens belopp är det motiverat att granskningsperioden är längre än ett år. Bestämmelsen ger ministeriet prövningsrätt i fråga om hur antalet årsverken under olika år ska betonas i granskningen. Betoningen kan variera från fall till fall beroende på till exempel om antalet årsverken har utvecklats jämnt eller om antalet årsverken av någon tillfällig orsak har ökat eller minskat under granskningsperioden. Till exempel om antalet faktiska årsverken vid en verksamhetsenhet har minskat tillfälligt på grund av att lokalerna har renoverats eller av någon annan motsvarande orsak kan granskningen utgå från de år under granskningsperioden när denna tillfälliga orsak inte har påverkat antalet.

Förutom antalet faktiska årsverken ska i beslutsfattandet beaktas även behovet av statsandel med avseende på det syfte med statsandel som föreskrivs i 3 §. Ett eventuellt underskott vad gäller årsverken fördelas därmed inte automatiskt jämnt mellan statsandelstagarna utan i beslutsfattandet beaktas de kulturpolitiska synpunkter som framgår av syftena med statsandelssystemet. När beslut fattas om antalet årsverken beaktas således bland annat vilken betydelse verksamhetsenhetens verksamhet har med tanke på mångsidigheten och den kulturella mångfalden inom performativ konst samt den riksomfattande och regionala tillgången och tillgängligheten för olika befolkningsgrupper till de tjänster som tillhandahålls inom ramen för performativ konst. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter en helhetsbedömning där den riksomfattande helheten av de tjänster som tillhandahålls inom ramen för performativ konst beaktas.

Till exempel syftet att det ska finnas regional tillgång kan förutsätta att man vid fördelningen av årsverken betonar verksamhetsenheter i sådana områden där tillgången till denna slags tjänster inom performativ konst är sämre än genomsnittet. Med tanke på syftena regional tillgång

och mångsidighet kan det dock vara motiverat att de allra största verksamhetsenheternas faktiska antal årsverken inte beaktas fullt ut när det antal årsverken som ska användas som grund för statsandelen fastställs.

Antalet årsverken fastställs i nuläget som hela årsverken. Antalet årsverken kan dock vid behov också fastställas som ett decimaltal.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om möjligheten att i enlighet med en förhöjd statsandelsprocent bevilja statsandel för en del av de årsverken som en verksamhetsenhets statsandel grundar sig på. Avsikten är att på detta sätt beakta sådana särskilda omständigheter som gäller arrangörens verksamhet och som i det nuvarande finansieringssystemet beaktas bland annat genom det statsunderstöd enligt prövning som beviljas utöver statsandel. Dessa omständigheter kan ha samband med verksamhetens kostnads- och inkomststruktur, varvid man med statsandel enligt den normala statsandelsprocenten inte uppnår en tillräcklig finansieringsnivå. Den verksamhet som utgör grund för statsandel enligt en förhöjd statsandelsprocent kan också i övrigt vara av en sådan karaktär att det är motiverat att staten stöder den med en högre finansieringsandel. En höjning enligt en förhöjd statsandelsprocent ersätter dock inte statsunderstöd som beviljas för tidsbundna utvecklingsprojekt, utan dessa projekt kan också i fortsättningen finansieras genom statsunderstöd som beviljas ur ministeriets årliga anslag.

Statsandel enligt en förhöjd statsandelsprocent kan beviljas för det första på basis av turné- eller besöksverksamhet. Det kan vara fråga om antingen regional, riksomfattande eller internationell turnéverksamhet eller mottagande av gästframträdanden. Även regionteaterverksamhet av det nuvarande slaget eller verksamhet som påminner om orkestrarnas regelbundna samarbete kan understödas. Med hjälp av förhöjningen kan man jämna ut de högre kostnaderna för turné- och besöksverksamhet. I fråga om regionteaterverksamhet kan man genom förhöjningen i större utsträckning beakta utgifterna för verksamheten såsom transport av besökare till en teater när det inom teaterns verksamhetsområde inte finns lokaler som lämpar sig för framträdanden. Genom förhöjningen kan man främja tillgången och tillgängligheten till kulturtjänster i hela landet. Dessutom främjar man tillgången till internationella influenser, vilket har stor betydelse med tanke på utvecklingen av den konstnärliga verksamheten. Genom internationell turnéverksamhet ökar kännedomen om finländsk kultur och skapas förutsättningar för kulturexport.

Grunden för statsandel enligt en förhöjd statsandelsprocent kan för det andra vara uppträdanden som riktar sig till barn, språkliga minoriteter eller specialgrupper. Produktionen och uppförandet av barnföreställningar motsvarar till sin utgiftsnivå ordnandet av föreställningar för vuxna, men när det gäller barnframställningar blir inkomstnivån för den som arrangerar verksamheten låg på grund av de förmånliga biljettpriserna. Grunden som gäller språkliga minoriteter är av betydelse särskilt vid talteater där föreställningens språk har stor betydelse med tanke på publikunderlaget. Med tanke på de verksamhetsenheter som i nuläget omfattas av statsandel kan denna grund gälla främst svenskspråkig teaterverksamhet, men den kan också gälla till exempel teater som framförs på samiska, romani, teckenspråk eller något annat minoritetsspråk. Genom förhöjningen jämnas skillnaderna i kostnads- och inkomststrukturen ut. Ordandet av svenskspråkiga uppträdanden och uppträdanden på minoritetsspråk motsvarar till sin utgiftsnivå ordnandet av finskspråkiga uppträdanden, men på grund av det mindre publikunderlaget blir biljettintäkterna lägre än genomsnittet. En verksamhet kan inte anses utgöra ett uppträdande som riktar sig till de grupper som avses i momentet enbart på den grunden att det i samband med uppträdandet till exempel har ordnats tolkning, installerats en hörselslinga eller vidtagits andra anpassningsåtgärder.

För det tredje kan statsandel beviljas enligt en förhöjd statsandelsprocent om det finns något annat särskilt kulturpolitiskt skäl som hänför sig till verksamhetsenhetens verksamhet. Undervisnings- och kulturministeriet kan genom en förhöjning enligt prövning beakta till exempel faktorer som hänför sig till en viss konststarts kostnads- och inkomststruktur. I nuläget är till exempel dans- och cirkuskonst inte lika starkt institutionaliserade som talteatrar och orkestrar, och dans- och cirkusgruppernas kostnadsstruktur och möjligheter att förvärva inkomst är i jämförelse ofördelaktigare. På grund av bland annat publikunderlaget och de anspråkslösare lokalerna blir biljettintäkterna i genomsnitt lägre än för andra former av performativ konst.

En förutsättning för att statsandel ska kunna beviljas enligt en förhöjd statsandelsprocent är att en betydande del av verksamhetsenhetens verksamhet är verksamhet som utgör grund för viktning. En del av grunderna är sådana att en mycket stor del av verksamhetsenheterna för performativ konst i viss mån utövar någon form av verksamheten i fråga. De flesta teatrar och orkestrar ordnar till exempel åtminstone i någon mån inhemsk turnéverksamhet eller barnföreställningar. Det är dock inte ändamålsenligt att nästan alla statsandelstagare betalas statsandel enligt en förhöjd statsandelsprocent för ett mycket litet antal årsverken. Sådana förhöjningars ekonomiska inverkan blir liten. Det är således motiverat att förhöjningarna avgränsas till sådana fall där verksamheten i fråga utgör en betydande del av verksamhetsenhetens verksamhet. Förhöjningarna ska gälla endast sådana verksamhetsenheter som i sin verksamhet särskilt har profilerat sig på verksamheten i fråga. Det föreslås inga exakta kvantitativa kriterier för vad som avses med en betydande del av en enhets verksamhet. Huvudregeln kan dock anses vara att som en betydande del kan vanligen inte betraktas mindre än en fjärdedel av en verksamhetsenhets hela verksamhet. Vid bedömningen kan man beakta till exempel antalet årsverken, antalet föreställningar och deras storlek samt när det gäller turnéverksamhet också den geografiska omfattningen. Dessutom kan man i fråga om grunderna som gäller uppträdanden som riktar sig till barn eller språkliga minoriteter beakta till exempel huruvida en teater har en separat scen för barnteater eller svenskspråkiga uppträdanden eller uppträdanden på minoritetsspråk där verksamhet utövas regelbundet och året om.

Undervisnings- och kulturministeriet ska besluta hur många årsverken beviljandet av statsandel enligt en förhöjd statsandelsprocent gäller. Antalet är beroende av prövning och det är inte direkt bundet exempelvis till en hur stor andel av det arbete som en verksamhetsenhets anställda utför gäller verksamheten i fråga. Vid prövningen kan ministeriet beakta till exempel det antal årsverken och det kostnadsbelopp som hänför sig till verksamheten i fråga, antalet föreställningar och produktioner samt när det gäller turné- och besöksverksamhet verksamhetsområdets geografiska omfattning och internationella karaktär. Anskaffning av den utrustning som behövs för turnéverksamhet, såsom ljudåtergivnings- och belysningssystem och transportmateriel ska i fortsättningen inte understödjas särskilt med statsunderstöd, utan de behov av utrustning som allmänt hänför sig till turnéverksamhet ska beaktas i dimensioneringen av förhöjningarna för turnéverksamhet. Om till exempel barnteater- eller dansteaterverksamhet samtidigt inbegriper också betydande turnéverksamhet, kan verksamhetens karaktär beaktas som en helhet vid dimensioneringen av förhöjningarna. I fråga om regionteaterverksamhet av det nuvarande slaget beaktas verksamheten som helhet.

Enligt paragrafens 3 mom. ska statsandelen till teatrarna Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri beviljas i sin helhet i enlighet med en förhöjd statsandelsprocent. Det föreslagna momentet motsvarar till denna del 5 § i den gällande teater- och orkesterlagen enligt vilken statsandelsprocenten för teatrarna i fråga är 60. Den nuvarande särställningen har motiverats bland annat med dessa teatrars riksomfattande betydelse, traditionsenlighet och höga kvalitet. Svenska Teatern kan beskrivas som Finlands svenskspråkiga nationalscen, vars ställning inom det svenskspråkiga teaterfältet och dess historiska utveckling i många avseenden påminner om

den ställning som Finlands Nationalteater har inom det finskspråkiga teaterfältet. Även Tampereen Työväen Teatteri har historiskt sett en särskild nationell ställning inom utvecklingen av den finskspråkiga scenkonsten och har därför ansetts vara en teater av riksomfattande betydelse. En sänkning av statsandelsprocenten till 37 procent skulle orsaka båda teatrarna allvarliga problem för ekonomin och verksamheten. I fråga om Svenska Teatern lindras detta dock i viss mån av det faktum att statsandel kunde beviljas för en del av årsverken enligt en förhöjd statsandelsprocent på den språkliga grund som anges i 2 mom. I regeringsprogrammet för statsminister Marins regering har det fastställts att Svenska Teaterns och Tampereen Työväen Teatteris ställning och finansiering som nationella huvudscener tryggas i samband med statsandelsreformen för performativ konst.

7 §. Undervisnings- och kulturministeriet fastställer enligt paragrafens 1 mom. med sex års mellanrum en finansieringsplan för verksamhetsenheterna för performativ konst för de sex följande finansåren. För de verksamhetsenheter som har godkänts såsom berättigade till statsandel för tre år ska planen dock fastställas med tre års mellanrum för tre kalenderår i sänder. Planen ska innehålla en uppskattning av det antal årsverken som läggs till grund för statsandelen och av antalet årsverken som beviljas i enlighet med en förhöjd statsandelsprocent. Vid utarbetandet av planen ska de grunder som anges i 6 § beaktas.

Avsikten med planen är att göra statsandelsfinansieringen mer förutsägbar och således förbättra statsandelsinstitutionernas möjligheter att långsiktigt planera ekonomin och verksamheten. Planen ska vara utgångspunkt vid fastställandet av det årliga antalet årsverken så att avvikelser från den görs endast i de fall som nämns i bestämmelsen. Avvikelser från planen kan göras om antalet årsverken eller anslagen enligt statsbudgeten avviker från de uppskattningar som planen grundar sig på. Avvikelser från planen på basis av att antalet faktiska årsverken förändrats kan göras endast om antalet minskar väsentligt. Vid bedömning av vad som är en väsentlig minskning kan man också beakta om det handlar om en tillfällig eller bestående förändring. Samma väsentlighetskrav gäller också ändring av antalet årsverken enligt en förhöjd statsandelsprocent på basis av att den verksamhet som utgör grund har minskat. Avvikelser från planen på basis av någon annan förändring i omständigheterna kan göras exempelvis om de årsverken som enligt planen har fördelats till en viss statsandelstagare kan fördelas till andra aktörer på grund av att statsandelstagarens verksamhet har upphört eller minskat betydligt.

8 §. I paragrafens 1 mom. föreskrivs det om förfarandet vid ansökan om att en verksamhetsenhet ska godkännas såsom berättigad till statsandel. Avsikten är att ansökningarna från alla de verksamhetsenheter som ansöker om rätt till statsandel ska behandlas samtidigt så att ansökningarna kan jämföras med varandra och alla har en jämlik möjlighet att få rätt till statsandel. Det är därför endast med tre kalenderårs mellanrum möjligt att ansöka om rätt till statsandel så att de som godkänts såsom berättigade till statsandel för tre år på nytt kan ansöka om rätt till statsandel för tre år före den föregående tidsfristen går ut. Undervisnings- och kulturministeriet offentliggör ansökningstiderna och ger anvisningar om ansökningsförfarandet i det allmänna datanätet i god tid före ansökningstiden går ut. I samband med att lagen träder i kraft gäller ansökningsförfarandet också de verksamhetsenheter som redan tidigare har godkänts såsom berättigade till statsandel med stöd av den gällande teater- och orkesterlagen. Dessa enheters ansökningar ska granskas på samma grunder som nya sökandes ansökningar.

I paragrafens 2 mom. ska innehålla en bestämmelse om ett förfarande där undervisnings- och kulturministeriet med sex års mellanrum utvärderar om en verksamhetsenhet som godkänts såsom tills vidare berättigad till statsandel fortfarande uppfyller de i 4 § och 5 § 2 mom. angivna förutsättningar för att verksamhetsenheten ska kunna godkännas såsom berättigad till statsandel tills vidare. Förfarandet är nytt. I fråga om de verksamhetsenheter som godkänts för tre år är en separat utvärdering inte behövlig eftersom det i samband med ansökningsprocessen bedöms om

förutsättningarna uppfylls. I nuläget utvärderas teatrarnas och orkestrarnas rätt till statsandel inte systematiskt efter det att de har godkänts såsom berättigade till statsandel. Huvudmännen ska lämna de uppgifter som behövs för utvärderingen till undervisnings- och kulturministeriet inom den tid som ministeriet har meddelat. För utvärderingen behövs motsvarande utredningar om huruvida förutsättningarna uppfylls som vid ansökan om rätt till statsandel. Vid utvärderingen ska också de uppgifter som samlats in genom kostnadsenkäten utnyttjas.

Enligt paragrafens 3 mom. kan undervisnings- och kulturministeriet genom sitt beslut återkalla godkännandet av en verksamhetsenhet såsom berättigad till statsandel, om enheten inte längre uppfyller de förutsättningar för statsandel som anges i 4 §. Beslutet förutsätter självfallet att verksamhetsenhetens huvudman hörs på det sätt som föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003). Avsikten är dock att man i fråga om mindre missförhållanden strävar efter att rätta till situationen genom styrning och uppmaningar. I enlighet med proportionalitetsprincipen återkallas rätten till statsandel endast om bristen är väsentlig eller om den inte åtgärdas trots uppmaningar. Återkallande kan i regel bli aktuellt i samband med den utvärdering som avses i 2 mom., men bestämmelsen möjliggör i sig även återkallande innan granskningsperioden på sex år har upphört eller när det gäller en verksamhetsenhet som har godkänts såsom tills vidare berättigad till statsandel innan tidsfristen har löpt ut, om förutsättningarna för statsandel inte längre uppfylls.

Om en verksamhetsenhet fortfarande uppfyller de förutsättningar för statsandel som avses i 4 §, men enheten inte längre uppfyller de i 5 § 2 mom. avsedda förutsättningarna för godkännande såsom tills vidare berättigad till statsandel, kan undervisnings- och kulturministeriet ändra ett godkännande som gäller tills vidare till ett godkännande som gäller i tre år. Detta möjliggör att man i fortsättningen noggrannare kan följa upp att förutsättningarna för statsandel uppfylls i sådana fall där verksamhetens omfattning har minskat eller vissheten om verksamhetsförutsättningarnas varaktighet har försämrats.

Beslut som fattas med stöd av lagen om främjande av performativ konst ska få överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

9 §. I paragrafen föreskrivs det om en statsandelsnämnd för performativ konst som har till uppgift att ge sakkunnigutlåtanden till undervisnings- och kulturministeriet om ansökningar om rätt att omfattas av statsandel. Utlåtandena gäller behovet av statsandel med tanke på det syfte som anges i 3 § och uppfyllande av de förutsättningar för statsandel som anges i 4 §. Vid bedömningen av dessa faktorer behövs det en annan slags sakkunskap än vid den kollegiala bedömning som utförs av de konstkommissioner som finns i anslutning till Centret för konstfrämjande. Det är inte fråga om en bedömning av verksamhetens konstnärliga kvalitet, utan i synnerhet vid bedömningen av behovet av statsandel behövs det omfattande kulturpolitisk sakkunskap.

Undervisnings- och kulturministeriet tillsätter nämnden för en treårsperiod. Nämnden ska finnas i anslutning till Centret för konstfrämjande. Paragrafen innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning enligt vilket närmare bestämmelser om tillsättande av nämnden och om nämndens verksamhet får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

3 kap. Ikraftträdande

10 §. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022. I paragrafens 1 mom. finns en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Enligt 2 mom. upphävs den gällande teater- och orkesterlagen genom denna lag.

11 §. Paragrafen innehåller en övergångsbestämmelse som gäller de krav som föreslås utgöra en förutsättning för statsandel och som gäller behörigheten för den som leder verksamheten vid en verksamhetsenhet och den som leder den konstnärliga verksamheten vid enheten. De personer som har uppfyllt de i den lagstiftning som gällde vid lagens ikraftträdande angivna kraven på den som leder verksamheten eller den konstnärliga verksamheten och som fortsätter i samma uppgift vid en verksamhetsenhet som var berättigad till statsandel när denna lag trädde i kraft uppfyller förutsättningarna enligt 4 § 1 mom. 2 och 3 punkten så länge de arbetar i uppgiften i fråga.

7.2 Lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

1 §. *Tillämpningsområde.* Det föreslås att författningshänvisningen i paragrafens 1 mom. 7 punkt ändras till följd av att den gällande teater- och orkesterlagen upphävs och det i stället stiftas en ny lag om främjande av performativ konst.

5 §. *Grunden för beräkning av finansieringen.* Paragrafen innehåller en allmän bestämmelse om de kalkylerade grunder enligt vilka statsandelen för olika verksamheter som omfattas av lagen bestäms. Bestämmelsen är till sin karaktär närmast sammanställande. Närmare bestämmelser om sättet att beräkna finansieringen för verksamhetsenheterna för performativ konst och om grunderna för finansieringen finns i 22, 35 och 35 a §.

Ordalydelsen i paragrafens 7 punkt ändras så att den täcker alla verksamhetsenheter för performativ konst. De kalkylerade grunderna för finansiering för verksamhetsenheter för performativ konst är liksom i nuläget det antal kalkylerade årsverken som fastställts för enheten i fråga och det per kalkylerat årsverke bestämda priset per enhet.

22 §. *Statsandelen för driftskostnaderna för museer och verksamhetsenheter för performativ konst.* Ordalydelsen i paragrafens rubrik och 2 mom. ändras så att den täcker alla verksamhetsenheter för performativ konst. Dessutom ändras hänvisningarna i paragrafen till det pris per enhet som avses i 35 § 1 mom. till följd av att det föreslås att momentindelningen i 35 § ändras.

Paragrafens 2 mom. ändras så att statsandel kan betalas för en del av årsverkerna enligt en förhöjd statsandelsprocent. Undervisnings- och kulturministeriet bestämmer på de grunder som anges i 6 § 2 mom. i lagen om främjande av performativ konst det antal årsverken som betalas enligt en förhöjd statsandelsprocent. Dessutom beviljas statsandelen till teatrarna Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri i sin helhet i enlighet med en förhöjd statsandelsprocent.

Den normala statsandelsprocenten är liksom i nuläget 37. Den förhöjda statsandelsprocenten är 60. Statsandelens totala belopp fås genom sammanräkning av 37 procent av antalet andra årsverken än årsverken enligt den förhöjda statsandelsprocenten multiplicerat med priset per enhet och 60 procent av antalet årsverken enligt den förhöjda statsandelsprocenten multiplicerat med priset per enhet.

35 §. *Priserna per enhet för museer och verksamhetsenheter för performativ konst.* Priserna per enhet för verksamhetsenheter för performativ konst bestäms i huvudsak på samma sätt som i nuläget. Beräkningen av priserna per enhet baserar sig på de faktiska driftskostnaderna för dessa kulturinstitutioners verksamhet dividerat med kulturinstitutionernas totala antal faktiska årsverken under samma kalenderår. Priserna per enhet beräknas i nuläget särskilt för museer, teatrar och orkestrar. Som teatrar räknas i detta sammanhang också dansteatrar och cirkusar. Eftersom tillämpningsområdet för lagen om främjande av performativ konst är mer allmänt än tillämpningsområdet för den gällande teater- och orkesterlagen, föreslås att det i 2 mom. tas in en bestämmelse om indelningen av de olika formerna av performativ konst vid beräkningen av priset

per enhet så att indelningen också täcker sådana former av performativ konst som i nuläget inte omfattas av systemet. Det nuvarande priset per enhet för orkestrar ersätts med ett pris per enhet för verksamhetsenheter inom i första hand musikbranschen, som omfattar bland annat orkestrar och körer. Det nuvarande priset per enhet för teatrar ersätts med ett pris per enhet som inkluderar alla andra former av performativ konst, vilket omfattar bland annat teater, dans och cirkus samt alla andra sådana former av performativ konst som inte i första hand hör till musikbranschen. Även opera, operett och andra former av musikteater omfattas av priset per enhet för annan performativ konst. Indelningen motsvarar således i huvudsak den nuvarande indelningen, men det pris per enhet som gäller för orkestrar ska också gälla alla andra verksamhetsenheter inom musikbranschen och priset per enhet för teatrar, dans och cirkusar ska också gälla alla sådana former av performativ konst som inte hör till i första hand musikbranschen.

Det är också möjligt att en verksamhetsenhet för performativ konst ordnar framträdanden inom både musikbranschen och branscher som inkluderar andra former av performativ konst. I detta fall bestäms priset per enhet enligt till vilken kategori av pris per enhet som huvuddelen av verksamheten hör.

Paragrafens 3 mom. motsvarar sista meningen i 1 mom. i den gällande paragrafen. Paragrafens 4—7 mom. motsvarar 2—5 mom. i den gällande paragrafen.

35 a §. *Avdrag från priserna per enhet för museer och verksamhetsenheter för performativ konst.* Genom de avdrag från priserna per enhet som avses i paragrafen har de besparingar som sedan 2012 gjorts i statsandelarna för museer, teatrar och orkestrar gjorts bestående. Avdragen har fastställts så att deras inverkan på de totala utgifterna för statsandel till å ena sidan museer och å andra sidan performativ konst motsvarar inverkan av de avdrag som avses i 35 a § i den gällande lagen. Ordalydelsen i paragrafens rubrik och det inledande stycket ändras så att den allmänt täcker alla former av performativ konst. Ordalydelsen i paragrafens 2 och 3 punkt ändras så att den motsvarar de ändringar som föreslås i 35 § 1 mom.

8 Närmare bestämmelser och föreskrifter

I 9 § i lagen om performativ konst finns ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om tillsättande av nämnden och om nämndens verksamhet får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet. Utkastet till förordning finns som bilaga till propositionen.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2022. Statsandelarna beviljas finansårsvis och därför ska tidpunkten för ikraftträdandet vara i början av året. Innan lagen träder i kraft ska ansökandet om rätt till statsandel ordnas, de uppgifter som behövs vid beräkningen av statsandelen samlas in och besluten om godkännande såsom berättigad till statsandel beredas och fattas. För dessa verkställighetsåtgärder måste det reserveras minst ett år efter det att lagen har antagits och stadfästs innan lagen träder i kraft.

Avsikten är att undervisnings- och kulturministeriet låter utföra en extern bedömning av förverkligandet av reformens mål och av andra konsekvenser. Det är möjligt att bedöma konsekvenserna i sin helhet efter det att den första sexåriga finansieringsplanperioden löpt ut.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Statsandelssystemet för kultur främjar de i 16 § 2 mom. i grundlagen avsedda lika möjligheterna för var och en att oavsett medellöshet utveckla sig själv. Statsandelssystemet för kultur gör det möjligt att hålla prisnivån på inträdesbiljetter för kulturtjänster på en skälig nivå och främjar tillgången till mångsidiga kulturtjänster runtom i landet och tillgängligheten för olika befolkningsgrupper.

I propositionen föreslås det att statsandel för performativ konst ska kunna beviljas för en del av årsverkena enligt en förhöjd statsandelsprocent på basis av uppträdanden som riktar sig till språkliga minoriteter. Strävan är att på så sätt främja den rätt till eget språk och egen kultur som avses i 17 § i grundlagen. Den statsandel enligt en förhöjd statsandelsprocent som beviljas på basis av uppträdanden som riktar sig till barn främjar barnets i artikel 31 i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) avsedda rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om främjande av performativ konst

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar statsandelar för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för performativ konst i enlighet med lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) och denna lag.

Med *performativ konst* avses i denna lag teaterkonst, cirkuskonst, danskonst, musik och andra konstnärliga liveframträdanden vid en viss tidpunkt inför publik.

2 §

Syftet med denna lag är att främja

- 1) högklassig och professionell performativ konst,
- 2) befolkningens jämlika möjligheter till bildning,
- 3) välbefinnande, samhörighet och delaktighet.

3 §

Syftet med den statsandel som beviljas för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för performativ konst är att från konstnärliga utgångspunkter främja mångsidigheten och den kulturella mångfalden inom performativ konst samt den riksomfattande och regionala tillgången och tillgängligheten för olika befolkningsgrupper till de tjänster som tillhandahålls inom ramen för performativ konst.

2 kap.

Beviljande av statsandel

4 §

En förutsättning för att en verksamhetsenhet ska godkännas såsom berättigad till statsandel är att

- 1) verksamheten vid enheten är professionell och etablerad och utövas regelbundet och året om,
- 2) den som leder verksamheten vid enheten har uppgiften som huvudsyssla och har en för uppgiften lämplig utbildning, tillräcklig förtrogenhet med uppgiftsområdet och i praktiken visad ledarförmåga,
- 3) den konstnärliga verksamheten vid enheten leds av en person som har en för uppgiften lämplig utbildning eller tillräcklig förtrogenhet med uppgiftsområdet,
- 4) enheten har en tillräckligt stor övrig personal som är yrkeskunnig på området,

5) enhetens huvudman är en kommun eller samkommun eller en sådan privat sammanslutning eller stiftelse till vars stadgeenliga uppgifter det hör att utöva verksamhet med framträdanden inom performativ konst eller driva en verksamhetsenhet för performativ konst,

6) det finns tillräckliga ekonomiska förutsättningar för verksamheten,

7) syftet med verksamheten inte är att eftersträva ekonomisk vinst,

8) enheten har en flerårig plan som anger dess mål, verksamhet och ekonomi.

Med avvikelse från vad som anges i 1 mom. kan en verksamhetsenhet godkännas såsom berättigad till statsandel, trots att den konstnärliga verksamheten leds av samma person som leder verksamheten vid enheten.

5 §

Undervisnings- och kulturministeriet fattar inom ramen för statsbudgeten på ansökan beslut om godkännande av en verksamhetsenhet för performativ konst såsom berättigad till statsandel. Vid beslutsfattandet ska ministeriet beakta behovet av statsandel med avseende på det syfte som anges i 3 §.

En verksamhetsenhet för performativ konst kan godkännas såsom berättigad till statsandel tills vidare eller för tre år. En verksamhetsenhet kan godkännas som berättigad till statsandel tills vidare, om det med beaktande av hur omfattande verksamheten och hur stabila verksamhetsförutsättningarna är kan bedömas att verksamhetsenheten sannolikt kommer att uppfylla förutsättningarna enligt 4 § under de följande sex finansåren.

Med avvikelse från vad som anges i 4 § 1 mom. 2 punkten förutsätts det att den som leder verksamheten vid en verksamhetsenhet som godkänns såsom berättigad till statsandel för tre år ha en för uppgiften lämplig utbildning eller på något annat sätt förvärvat kompetens. Den som leder en sådan verksamhetsenhet kan sköta uppgiften också som bisyssla, om verksamhetsenheten har minst en annan anställd med uppgiften som huvudsyssla.

Berättigade till statsandel är dessutom teatrarna Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri, om de uppfyller de förutsättningar som anges i 4 §. Undervisnings- och kulturministeriet fattar beslut om huruvida förutsättningarna uppfylls eller inte.

6 §

När undervisnings- och kulturministeriet i enlighet med 49 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet fastställer det antal årsverken som läggs till grund för statsandelen för en verksamhetsenhet för performativ konst, beaktar ministeriet det faktiska antalet årsverken under de tre föregående finansåren och behovet av statsandel med avseende på det syfte som anges i 3 § i denna lag.

Undervisnings- och kulturministeriet kan besluta att statsandelen för en del av de årsverken som verksamhetsenhetens statsandel grundar sig på beviljas i enlighet med en förhöjd statsandelsprocent, om en betydande del av verksamhetsenhetens verksamhet är turné- eller besöksverksamhet, eller uppträdanden som riktar sig till barn, språkliga minoriteter eller specialgrupper, eller om det finns något annat särskilt kulturpolitiskt skäl som hänför sig till verksamhetsenhetens verksamhet.

Statsandelen till teatrarna Svenska Teatern och Tampereen Työväen Teatteri beviljas i sin helhet i enlighet med en förhöjd statsandelsprocent.

7 §

Undervisnings- och kulturministeriet fastställer med sex års mellanrum en finansieringsplan för verksamhetsenheterna för performativ konst. Planen ska för de sex följande finansåren innehålla en uppskattning av det antal årsverken som läggs till grund för statsandelen till de verksamhetsenheter för performativ konst som är berättigade till statsandel och av antalet årsverken i enlighet med en förhöjd statsandelsprocent. För de verksamhetsenheter som har godkänts såsom berättigade till statsandel för tre år ska planen dock fastställas med tre års mellanrum för tre finansår i sänder.

Planen ska vara utgångspunkt vid fastställandet av antalet årsverken som ligger till grund för statsandelen till en verksamhetsenhet för performativ konst och antalet årsverken i enlighet med en förhöjd statsandelsprocent, om inte något annat följer av statsbudgeten, en väsentlig nedgång i antalet faktiska årsverken vid verksamhetsenheten, en betydande minskning av den verksamhet som utgör grund för en förhöjd statsandelsprocent eller en förändring av omständigheterna som har inträffat efter det att planen fastställdes.

8 §

Under en ansökningstid som undervisnings- och kulturministeriet meddelar kan en verksamhetsenhet för performativ konst med tre års mellanrum ansöka om rätt till statsandel.

Undervisnings- och kulturministeriet utvärderar med sex års mellanrum om en verksamhetsenhet för performativ konst som godkänts såsom tills vidare berättigad till statsandel fortfarande uppfyller de förutsättningar som anges i 4 § och 5 § 2 mom. Huvudmännen för de verksamhetsenheter som godkänts såsom tills vidare berättigade till statsandel ska lämna de uppgifter som behövs för utvärderingen till undervisnings- och kulturministeriet inom den tid som ministeriet har meddelat.

Undervisnings- och kulturministeriet kan återkalla godkännandet av en verksamhetsenhet för performativ konst såsom berättigad till statsandel, om enheten inte längre uppfyller de förutsättningar som anges i 4 §. Om en verksamhetsenhet för performativ konst som godkänts såsom tills vidare berättigad till statsandel inte längre uppfyller förutsättningarna enligt 5 § 2 mom., kan undervisnings- och kulturministeriet ändra ett godkännande av rätt till statsandel som gäller tills vidare till ett godkännande som gäller i tre år.

9 §

I anslutning till Centret för konstfrämjande finns en statsandelsnämnd för performativ konst som tillsätts av undervisnings- och kulturministeriet för tre år i sänder. Nämnden har till uppgift att ge sakkunnigutlåtanden till undervisnings- och kulturministeriet om ansökningar om godkännande av verksamhetsenheter för performativ konst såsom berättigade till statsandel. Närmare bestämmelser om tillsättande av nämnden och om nämndens verksamhet får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

3 kap.

Ikraftträdande

10 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs teater- och orkesterlagen (730/1992).

11 §

Den som före ikraftträdandet av denna lag har anställts för en uppgift som avses i 4 § 1 mom. 2 eller 3 punkten vid en verksamhetsenhet som är berättigad till statsandel vid kraftträdandet av denna lag och som uppfyller de förutsättningar för uppgiften som ingick i de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande, uppfyller fortsättningsvis förutsättningarna för uppgiften i fråga.

2.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 1 § 1 mom. 7 punkten, 5 § 7 punkten samt 22, 35 och 35 a §, sådana de lyder, 1 § 1 mom. 7 punkten i lag 1410/2014, 5 § 7 punkten och 22 § i lag 315/2019, 35 § delvis ändrad i lagarna 1410/2014 och 1486/2016 samt 35 a § i lag 1094/2018, som följer:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om statsandelar och statsunderstöd som beviljas kommuner, samkommuner, registrerade sammanslutningar, stiftelser och statliga affärsverk för driftskostnader samt om annan finansiering av sådan verksamhet som regleras i

7) lagen om främjande av performativ konst (/).

5 §

Grunden för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftskostnaderna bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

7) i fråga om basfinansiering för museer och tilläggsfinansiering för museer med regionalt ansvar samt i fråga om verksamhetsenheter för performativ konst på basis av det antal kalkylerade årsverken som fastställts för institutionen i fråga och det per kalkylerat årsverke bestämda priset per enhet.

22 §

Statsandelen för driftskostnaderna för museer och verksamhetsenheter för performativ konst

Huvudmannen för ett museum beviljas i statsandel för driftskostnaderna det belopp som fås genom sammanräkning av

1) 37 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som för huvudmannen fastställts för basfinansieringen multipliceras med det per årsverke bestämda priset per enhet,

2) 85 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som för huvudmannen fastställts för basfinansieringen för ett museum med regionalt ansvar multipliceras med det per årsverke bestämda priset per enhet,

3) sådan i 35 b § avsedd tilläggsfinansiering efter prövning som beviljas för en uppgift som museum med riksansvar.

Huvudmannen för en verksamhetsenhet för performativ konst beviljas i statsandel det belopp som fås genom sammanräkning av

1) 37 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som fastställts för huvudmannen minskat med antalet årsverken enligt en förhöjd statsandelsprocent multipliceras med det per årsverke bestämda priset per enhet,

2) 60 procent av det belopp som fås när det antal årsverken enligt en förhöjd statsandelsprocent vilket fastställts för huvudmannen enligt 6 § 2 eller 3 mom. i lagen om främjande av performativ konst multipliceras med det per årsverke bestämda priset per enhet.

35 §

Priserna per enhet för museer och verksamhetsenheter för performativ konst

Priserna per enhet för museer och verksamhetsenheter för performativ konst beräknas varje år genom att driftskostnaderna för dessa kulturinstitutioners verksamhet under året före det år som föregår det år då priset per enhet bestäms divideras med institutionernas totala antal faktiska årsverken under samma kalenderår.

Priserna per enhet beräknas särskilt för

1) museer,

2) orkestrar, körer och andra verksamhetsenheter som i första hand är versamma inom musikbranschen,

3) teatrar, verksamhetsenheter inom dans- och cirkusbranschen samt andra sådana verksamhetsenheter inom performativ konst som inte är i 2 punkten avsedda verksamhetsenheter som i första hand är versamma inom musikbranschen.

Undervisnings- och kulturministeriet bestämmer priset per enhet så att den stämmer överens med den uppskattade kostnadsnivån för finansåret och så att de förändringar i verksamhetens omfattning och art som föranleds av statens åtgärder i tillämpliga delar beaktas i enlighet med vad som föreskrivs i 23 § 1 mom.

I fråga om beräkningen av priserna per enhet gäller dessutom vad som föreskrivs i 31 § 1 mom.

Vid beräkningen av priserna per enhet avdras från kostnaderna ett belopp som motsvarar de statsunderstöd som beviljats huvudmännen för institutionerna med stöd av 44 § 1 och 2 mom. för institutionernas verksamhet det år då kostnaderna beräknades.

I fråga om mervärdesskatt gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 32 § 1 och 4 mom. Priset per enhet höjs dock inte för mervärdesskattskyldiga privata sammanslutningar eller stiftelser.

Åren 2020—2022 utökas museernas driftskostnader med 324 000 euro, teatrarnas driftskostnader med 233 000 euro och orkestrarnas driftskostnader med 426 000 euro.

35 a §

Avdrag från priserna per enhet för museer och verksamhetsenheter för performativ konst

Från de priser per enhet för museer och verksamhetsenheter för performativ konst som beräknas i enlighet med 35 § 1—5 mom. dras årligen följande belopp av:

1) från priset per enhet för museer 17 571 euro,

RP 132/2020 rd

- 2) från priset per enhet för verksamhetsenheter inom i första hand musikbranschen 11 389 euro,
3) från priset per enhet för andra verksamhetsenheter för performativ konst 11 525 euro.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 24 september 2020

Statsminister

Sanna Marin

Forsknings- och kulturminister Annika Saarikko

2.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 1 § 1 mom. 7 punkten, 5 § 7 punkten samt 22, 35 och 35 a §, sådana de lyder, 1 § 1 mom. 7 punkten i lag 1410/2014, 5 § 7 punkten och 22 § i lag 315/2019, 35 § delvis ändrad i lagarna 1410/2014 och 1486/2016 samt 35 a § i lag 1094/2018, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om statsandelar och statsunderstöd som beviljas kommuner, samkommuner, registrerade sammanslutningar, stiftelser och statliga affärsverk för driftskostnader samt om annan finansiering av sådan verksamhet som regleras i

7) teater- och orkesterlagen (730/1992).

5 §

Grunden för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftskostnaderna bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

7) i fråga om basfinansiering för museer och tilläggsfinansiering för museer med regionalt ansvar och för teatrar och orkestrar på basis av det antal kalkylerade årsverken som fastställts för institutionen i fråga och det per kalkylerat årsverke bestämda priset per enhet.

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om statsandelar och statsunderstöd som beviljas kommuner, samkommuner, registrerade sammanslutningar, stiftelser och statliga affärsverk för driftskostnader samt om annan finansiering av sådan verksamhet som regleras i

7) *lagen om främjande av performativ konst* (/).

5 §

Grunden för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftskostnaderna bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

7) i fråga om basfinansiering för museer och tilläggsfinansiering för museer med regionalt ansvar *samt i fråga om verksamhetsenheter för performativ konst på basis av det antal* kalkylerade årsverken som fastställts för institutionen i fråga och det per kalkylerat årsverke bestämda priset per enhet.

Gällande lydelse

22 §

Statsandelen för driftskostnaderna för museer, teatrar och orkestrar

För driftskostnaderna för ett museum beviljas dess huvudman i statsandel det belopp som fås genom att räkna samman

1) 37 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som fastställts för huvudmannen för basfinansieringen multipliceras med det pris per enhet som avses i 35 § 1 mom.,

2) 85 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som fastställts för huvudmannen för uppgiften som museum med regionalt ansvar multipliceras med det pris per enhet som avses i 35 § 1 mom.,

3) sådan tilläggsfinansiering som beviljats efter prövning för uppgiften som museum med riksansvar som avses i 35 b §.

För driftskostnaderna för en teater eller en orkester beviljas dess huvudman i statsandel 37 procent av det belopp som utgör grund för statsandelen och som fås när det antal kalkylerade årsverken som fastställts för huvudmannen för teatern eller orkestern multipliceras med det pris per enhet och årsverke som bestäms i enlighet med 35 § 1 mom.

35 §

Priset per enhet för museer, teatrar och orkestrar

Priserna per enhet för museer, teatrar och orkestrar beräknas särskilt för varje form av konst- och kulturinstitution varje år, genom att driftskostnaderna för institutionernas verksamhet under året före det år som föregår det

Föreslagen lydelse

22 §

Statsandelen för driftskostnaderna för museer och verksamhetsenheter för performativ konst

Huvudmannen för ett museum beviljas i statsandel för driftskostnaderna det belopp som fås genom sammanräkning av

1) 37 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som för huvudmannen fastställts för basfinansieringen multipliceras med det per årsverke bestämda priset per enhet,

2) 85 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som för huvudmannen fastställts för basfinansieringen för ett museum med regionalt ansvar multipliceras med det per årsverke bestämda priset per enhet,

3) sådan i 35 b § avsedd tilläggsfinansiering efter prövning som beviljas för en uppgift som museum med riksansvar.

Huvudmannen för en verksamhetsenhet för performativ konst beviljas i statsandel det belopp som fås genom sammanräkning av

1) 37 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som fastställts för huvudmannen minskat med antalet årsverken enligt en förhöjd statsandelsprocent multipliceras med det per årsverke bestämda priset per enhet,

2) 60 procent av det belopp som fås när det antal årsverken enligt en förhöjd statsandelsprocent vilket fastställts för huvudmannen enligt 6 § 2 eller 3 mom. i lagen om främjande av performativ konst multipliceras med det per årsverke bestämda priset per enhet.

35 §

Priserna per enhet för museer och verksamhetsenheter för performativ konst

Priserna per enhet för museer och verksamhetsenheter för performativ konst beräknas varje år genom att driftskostnaderna för dessa kulturinstitutioners verksamhet under året

Gällande lydelse

då priset per enhet bestäms divideras med kulturinstitutionernas totala antal faktiska årsverken under samma kalenderår. *Undervisnings- och kulturministeriet bestämmer priset per enhet i enlighet med den beräknade kostnadsnivån för finansåret och så att de förändringar i verksamhetens omfattning och art som föranleds av statens åtgärder i tillämpliga delar beaktas i enlighet med vad som bestäms i 23 § 1 mom.*

I fråga om beräkningen av priserna per enhet gäller dessutom det som bestäms i 31 § 1 mom.

Vid beräkningen av priserna per enhet avdras från kostnaderna ett belopp som motsvarar de statsunderstöd som beviljats huvudmännen för institutionerna med stöd av 44 § 1 och 2 mom. i denna lag, 6 a § 2 och 3 mom. i teater- och orkesterlagen samt 4 a § i museilagen för institutionernas verksamhet det år då kostnaderna beräknas.

I fråga om mervärdesskatt gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i 32 § 1 och 4 mom. Priset per enhet höjs dock inte för mervärdesskattskyldiga privata sammanslutningar eller stiftelser.

Åren 2020—2022 utökas museernas driftskostnader med 324 000 euro, teaternas driftskostnader med 233 000 euro och orkestrarnas driftskostnader med 426 000 euro.

Föreslagen lydelse

före det år som föregår det år då priset per enhet bestäms divideras med *institutionernas* totala antal faktiska årsverken under samma kalenderår.

Priserna per enhet beräknas särskilt för

- 1) museer,*
- 2) orkestrar, körer och andra verksamhetsenheter som i första hand är versamma inom musikbranschen,*
- 3) teatrar, verksamhetsenheter inom dans- och cirkusbranschen samt andra sådana verksamhetsenheter inom performativ konst som inte är i 2 punkten avsedda verksamhetsenheter som i första hand är versamma inom musikbranschen.*

Undervisnings- och kulturministeriet bestämmer priset per enhet så att den stämmer överens med den uppskattade kostnadsnivån för finansåret och så att de förändringar i verksamhetens omfattning och art som föranleds av statens åtgärder i tillämpliga delar beaktas i enlighet med vad som föreskrivs i 23 § 1 mom.

I fråga om beräkningen av priserna per enhet gäller dessutom vad som föreskrivs i 31 § 1 mom.

Vid beräkningen av priserna per enhet avdras från kostnaderna ett belopp som motsvarar de statsunderstöd som beviljats huvudmännen för institutionerna med stöd av 44 § 1 och 2 mom. för institutionernas verksamhet det år då kostnaderna beräknades.

I fråga om mervärdesskatt gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 32 § 1 och 4 mom. Priset per enhet höjs dock inte för mervärdesskattskyldiga privata sammanslutningar eller stiftelser.

Åren 2020—2022 utökas museernas driftskostnader med 324 000 euro, teaternas driftskostnader med 233 000 euro och orkestrarnas driftskostnader med 426 000 euro.

Gällande lydelse

35 a §

*Avdrag från priserna per enhet för museer,
teatrar och orkestrar*

Från de priser per enhet för museer, teatrar och orkestrar som beräknas i enlighet med 35 § 1—3 mom. dras årligen följande belopp av:

- 1) från priset per enhet för museer 17 571 euro,
- 2) från priset per enhet för teatrar 11 525 euro,
- 3) från priset per enhet för orkestrar 11 389 euro.

Föreslagen lydelse

35 a §

*Avdrag från priserna per enhet för museer
**och verksamhetsenheter för performativ
konst***

Från de priser per enhet för museer *och verksamhetsenheter för performativ konst* som beräknas i enlighet med 35 § 1—5 mom. dras årligen följande belopp av:

- 1) från priset per enhet för museer 17 571 euro,
- 2) från priset per enhet för *verksamhetsenheter inom i första hand musikbranschen* 11 389 euro,
- 3) från priset per enhet för *andra verksamhetsenheter för performativ konst* 11 525 euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Undervisnings- och kulturministeriets förordning

om statsandelsnämnden för performativ konst

I enlighet med undervisnings- och kulturministeriets beslut föreskrivs med stöd av 9 § i lagen om främjande av performativ konst (/):

1 §

Den statsandelsnämnd för performativ konst som avses i 9 § i lagen om främjande av performativ konst (/) har en ordförande, en vice ordförande och högst sju andra medlemmar som utses av undervisnings- och kulturministeriet för tre år i sänder.

När nämnden tillsätts ska det ses till att nämnden har en mångsidig konst- och kulturpolitisk sakkunskap.

Sekreterare för nämnden är en tjänsteman som utsetts av Centret för konstfrämjande.

2 §

Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden eller, när ordföranden är förhindrad, av vice ordföranden.

Nämnden är beslutförför när sammanträdet ordförande samt minst hälften av de övriga medlemmarna är närvarande.

Ärendena avgörs med enkel majoritet. Faller rösterna lika, avgör ordförandens röst.

Centret för konstfrämjande ansvarar för nämndens administrativa uppgifter och för arkivering.

3 §

Till nämndens ordförande och medlemmar kan arvoden betalas. Grunderna för arvoden fastställs av undervisnings- och kulturministeriet.

Ersättning för resekostnader betalas i enlighet med tjänste- och arbetskollektivavtalet om ersättning för resekostnader.

4 §

Denna förordning träder i kraft den 20 .